చిటికెడు ఉప్పు
సామ్రాజ్యాన్ని కుదిపేసింది

రచయత : సరోజిని సిన్హా

చిత్రాలు : మృణాళ్ మిత్ర

చిల్డ్రన్స్ బుక్ ట్రస్ట్, న్యూఢిల్లీ

చిటికెడు ఉప్పు
ఒక సామ్రాజ్యాన్నే కుదిపేసింది

రచయిత: సరోజిని సిన్హా

చిత్రాలు: మృణాళ్ మిత్ర

చిల్డ్రన్స్ బుక్ ట్రస్ట్, న్యూ ఢిల్లీ

చిటికెడు ఉప్పు సామ్రాజ్యాన్ని కుదిపేసింది1982లో చిల్డ్రెన్స్ బుక్ ట్రస్ట్ నిర్వహించిన "పిల్లల పుస్తకాల రచయితల పోటీ"లో ఈ పుస్తకానికి నాన్‌ఫిక్షన్ విభాగంలో రెండవ బహుమతి లభించింది.
ఇదే రచయిత సరోజిని సిన్హా రాసిన మరో బహుమతి పొందిన పుస్తకం *ది ట్రెజర్ బాక్స్* (The Treasure Box).

కృతజ్ఞతలు:

ఈ పుస్తకంలోని చిత్రాలు గాంధీ స్మృతి, దర్శన్ సమితి (భారత ప్రభుత్వ విద్యా మంత్రిత్వ శాఖ) అందించిన సూచన ఆధారంగా రూపొందించబడ్డాయి. వారి సహకారానికి ప్రచురణకర్తలు హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలుపుతున్నారు.

మళ్లీ ముద్రించబడిన సంవత్సరాలు:
1998, 1999, 2002, 2004, 2005, 2007
ISBN: 8170112915

ప్రచురణకర్త:

చిల్డ్రెన్స్ బుక్ ట్రస్ట్,
నెహ్రూ హౌస్, 4 బహాదూర్ షా జఫర్ మార్గ్,
న్యూ ఢిల్లీ – 110002
ఇమెయిల్: cbtnd@vsnl.com
వెబ్‌సైట్: www.childrensbooktrust.com

విషయసూచిక

అధ్యాయం – 1

వారికి మూడు వారాలకుపైగా నడుస్తూ వచ్చింది. రోజు తర్వాత రోజు, వారు వేసవి ఎండలో ఎండిపోయిన, గోధుమరంగు ధూళితో కప్పబడ్డ నేల మీద నడుస్తూ వచ్చారు. ఇప్పుడు వారు దండి అనే గ్రామంలో, అరేబియా సముద్రపు అలలు తీరాన్ని తాకుతున్న చోట, సముద్ర తీరాన నిలబడ్డారు.

వారు "చట్టాన్ని ఉల్లంఘించే వారు". వారికి ఉప్పు తయారు చేయడం గానీ/సముద్రం వదిలిన ఉప్పు అవశేషాలను సేకరించడం గానీ నిషేధించిన చట్టాన్ని అక్కడ ఉల్లంఘించాల్సి ఉంది.

వారి నాయకుడు మోహనదాస్ కరంచంద్ గాంధీ దేశమంతా "గాంధీజీ"/"మహాత్మా గాంధీ"గా పిలవబడే వ్యక్తి. దండి మార్చ్ ఆయన ప్రారంభించిన "సత్యాగ్రహం" అనే ఉద్యమంలో ఒక భాగం "సత్యాన్వేషణ" అనే అర్థం గల ఉద్యమం.

ఇరవై నాలుగు సంవత్సరాల క్రితం దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్నప్పుడు, ఆయన సత్యాగ్రహం ఆ ప్రభుత్వాన్ని భారతీయులను బలవంతంగా నమోదు చేయించడాన్ని, వారి వేలిముద్రలతో కూడిన సర్టిఫికేట్లు తీసుకెళ్లమని చెప్పిన చట్టాన్ని రద్దు చేయించడానికి దారితీసింది.

భారతదేశంలో కూడా ఆయన అదే పద్ధతిని విదేశీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ అధికారాన్ని అహింసాత్మకంగా తిరస్కరించడం, దానితో సహకరించకుండా ఉండడం అవలంబించారు.

బ్రిటిష్ వారు 330 సంవత్సరాల క్రితం భారతదేశానికి వచ్చారు గాంధీజీ, ఆయన అనుచరులు 1930 ఏప్రిల్ 5న బ్రిటిష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా పోరాటాన్ని ప్రారంభించబోతున్న దండి నుండి కేవలం 50 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న సూరత్ నౌకాశ్రయంలో దిగారు.

వారు వ్యాపారం చేయడానికి వచ్చారు, కానీ పాలకులుగా మారిపోయారు. 1599లో లండన్‌లో "ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ" తూర్పు దేశాలతో వ్యాపారం చేయడానికి స్థాపించబడింది. 1600లో కెప్టెన్ హాకిన్స్ ఆధ్వర్యంలోని ఓ చిన్న నౌక

సూరత్‌లో లంగరు వేసింది. కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాత బ్రిటిష్ వారు మొఘల్ చక్రవర్తి జహాంగీర్‌ను ఆగ్రాలోని ఆయన కోర్టులో కలిశారు. చక్రవర్తి వారికి వ్యాపారం చేయడానికి, బాంబే ఉత్తర ప్రాంతాల్లో గిడ్డంగులు ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి అనుమతి ఇచ్చాడు.

వ్యాపారం లాభదాయకమైందే. కంపెనీ అభివృద్ధి చెందింది. 18వ శతాబ్దంలో మొఘల్ సామ్రాజ్యం బలహీనపడినప్పుడు, ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ స్థానిక రాజకీయాల్లో జోక్యం చేసుకుని శక్తివంతమైంది. 19వ శతాబ్దం ప్రారంభంలోనే బ్రిటిష్ వారు భారతదేశంలోని విస్తారమైన ప్రాంతాలపై పాలన ప్రారంభించారు.

ప్రారంభం నుంచే వారి పాలనకు ప్రతిఘటన ఉండేది. 1857లో బ్రిటిష్ వ్యతిరేకంగా ఒక సాయుధ తిరుగుబాటు జరిగింది, కానీ అది అణచివేయబడింది. తరువాత బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీని రద్దు చేసి భారతదేశ పరిపాలనను తన చేతుల్లోకి తీసుకుంది.

భారతీయులు విదేశీ పాలనను ఒప్పుకోకపోయినా, గాంధీజీ, ఇతర నాయకులు ప్రథమ ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో బ్రిటిష్ వారికి నమ్మకంగా మద్దతు ఇచ్చారు. యుద్ధం తరువాత ప్రభుత్వం భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమానికి సహానుభూతి చూపుతుందని వారు అనుకున్నారు. కానీ యుద్ధం ముగిసిన తర్వాత ప్రభుత్వం స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని అణచివేయడానికి ప్రయత్నించింది.

దీనికి నిరసనగా, గాంధీజీ, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ 1919 ఏప్రిల్ 6న దేశవ్యాప్తంగా "హర్తాల్" నిర్వహించాలని నిర్ణయించారు. దేశమంతటా దుకాణాలు మూతపడ్డాయి, ప్రజలు పనికి వెళ్లలేదు, కర్మాగారాలు మూసివేయబడ్డాయి, తరగతులు ఖాళీగా ఉండిపోయాయి.

ఏప్రిల్ 13, 1919న సమావేశాలపై నిషేధం ఉన్నప్పటికీ, అమృత్‌సర్‌లోని జలియన్‌వాలా బాగ్‌లో పెద్ద సమూహం శాంతియుతంగా కూడింది. పరిస్థితిని అదుపులో ఉంచేందుకు సైన్యాన్ని పిలిపించారు. జనరల్ డయ్యర్ ఆ జనసమూహానికి "పాఠం నేర్పించాలి" అని నిర్ణయించి కాల్పులకు ఆదేశించాడు. వందలాది మంది చనిపోయారు, మరెందరో గాయపడ్డారు.

దేశం ఆగ్రహంతో మండి పడింది. గాంధీజీ “అసహకారం”, “పౌర అవిధేయత” ఉద్యమాలకు పిలుపునిచ్చారు. ప్రజలు విదేశీ వస్త్రాలు వాడటం మానేసి, చేతితో నేసిన ఖాదీని ధరించాలన్నారు. ఇది బ్రిటిష్ ఆర్థికాధిపత్యాన్ని బలహీనపరచడమే కాకుండా, గ్రామీణ పేదలకు ఉపాధి కల్పిస్తుంది.

గాంధీజీ దేశమంతా తిరిగారు. ఎక్కడికి వెళ్లినా ప్రజలు ఆయనను చూడటానికి, వినటానికి గుంపులుగా వచ్చారు. ఆయన సాదాసీదా జీవనశైలి, త్యాగబుద్ధి ప్రజల హృదయాలను గెలుచుకుంది.

ఆయన ప్రజలకు చెప్పారు భారతదేశం స్వతంత్రం కావాలంటే, విదేశీ వస్త్రాలు వాడకూడదు. ప్రతి సమావేశంలో ఆయన ప్రజలను పిలిచి, వారు వేసుకున్న విదేశీ వస్త్రాలను తీసేసి, వాటిని దహనం చేయమని కోరేవారు. ప్రజలు ఆయన పాదాల వద్ద ఆ వస్త్రాలను వేయగా, వాటిని మంట పెట్టి దహనం చేసేవారు.

ప్రదర్శనను చెదరగొడుతున్న పోలీసులు

దేశమంతా ఇదే దృశ్యం విదేశీ వస్త్రాల గుట్టలు కాలిపోతుండగా, ప్రజలు ఖాదీ ధరించము అని ప్రమాణం చేశారు. వేలాది మంది అరెస్టు చేయబడ్డారు, సభలు, ప్రదర్శనలు బలవంతంగా చెదరగొట్టబడ్డాయి. కానీ కొంతమంది సత్యాగ్రహులు ఇంకా అహింసా నియమాలను పూర్తిగా నేర్చుకోలేదు. ఎక్కడికక్కడ హింస చెలరేగింది.

గాంధీజీకి అహింస అత్యంత ప్రధానమైనది. ఆయన ఉద్యమాన్ని నిలిపివేశారు. తర్వాత ఆయన అరెస్టు అయ్యారు, ఆరు సంవత్సరాల సాదాసీదా జైలు శిక్ష విధించబడ్డారు. ఆరోగ్యం బాగోలేక ముందుగానే విడుదలయ్యారు. జైలులో ఉన్నప్పుడు ఆయన తన భవిష్యత్తు కార్యాచరణను రూపొందించారు. ఆయన గ్రహించారు స్వాతంత్ర్యం సార్థకం కావాలంటే పేదరికం, సామాజిక చెడులను తొలగించాలి.

గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ పునర్నిర్మాణం, అందరికీ ఉపాధి కల్పన ఆయన కార్యక్రమం కేంద్ర బిందువుగా తీర్మానించారు. గ్రామాల్లో చేతి నూలుపోగులు, చేతి నేతలు పునరుద్ధరించాలని కోరుకున్నారు. కులవ్యవస్థ, అస్పృశ్యత, మహిళలపై అన్యాయం, బాల్యవివాహాలు, అస్వచ్ఛత వంటి చెడులను తొలగించాలని సంకల్పించారు.

బ్రిటిష్ వారు ప్రజలను మతపరంగా విభజించాలనుకుంటున్నారని గుర్తించి, ఆయన హిందూ–ముస్లిం ఐక్యతకోసం శ్రమించాలనుకున్నారు.

గాంధీజీ ఈ సవరణలతో నిమగ్నమై ఉండగా, పండిట్ జవహర్లాల్ నెహ్రూ వంటి యువ నాయకులు స్వాతంత్ర్యం వైపు వేగం చాల మెల్లగా ఉందని భావించారు. గాంధీజీ అంగీకరించి అన్నారు:

"భారతదేశానికి 1929 డిసెంబర్ 31 నాటికి డొమినియన్ హోదా రాకపోతే, నేను స్వాతంత్ర్యవాది ('ఇండిపెండెన్స్‌వాలా') గా ప్రకటించుకుంటాను."

డొమినియన్ హోదా అంటే ఆస్ట్రేలియా, కెనడా లాగా బ్రిటన్‌తో అనుబంధం కొనసాగుతూనే స్వపరిపాలన.

గాంధీజీ కాంగ్రెస్‌లో ఏ పదవిలో లేనప్పటికీ, ఆయన సూచనలు నాయకులు అనుసరించారు. 1929 డిసెంబర్ 31న కాంగ్రెస్ ప్రకటించింది డొమినియన్ హోదా సరిపోదు; "పూర్ణ స్వరాజ్" సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం కావాలని తీర్మానించింది. జనవరి 26న పూర్ణ స్వరాజ్ దినోత్సవంగా జరపాలని నిర్ణయించింది.

1930 జనవరి 26న దేశవ్యాప్తంగా ప్రజాసభలు జరిగాయి. గాంధీజీ రచించిన తీర్మానం చదవబడింది:

"ప్రతి ప్రజల్లా, భారత ప్రజలకు కూడా స్వేచ్ఛతో జీవించే హక్కు ఉంది; తమ శ్రమ ఫలాలను అనుభవించే హక్కు ఉంది... కానీ హింస ద్వారా స్వేచ్ఛను పొందడం సమర్థవంతమైన మార్గం కాదని మేము నమ్ముతున్నాము. కాబట్టి, మేము బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంతో ఉన్న అన్ని స్వచ్ఛంద సంబంధాలను వీలైనంతవరకు విరమించుకొని, పన్నులు చెల్లించడం మానేసి పౌర అవిధేయతకు సిద్ధమవుతాము. హింసకు లోనుకాకుండా అలా చేయగలిగితే, ఈ క్రూర పాలన ముగింపు ఖాయం."

గాంధీజీ అహ్మదాబాద్ సమీపంలోని సబర్మతి ఆశ్రమానికి వెళ్లి దేశ విమోచన ప్రణాళికను రూపొందించారు. ప్రజలు ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా లేచిపడాలని, కానీ అహింసా మార్గంలోనే ఉండాలని ఆయన కోరుకున్నారు.

అది అంత తేలికైనది కాదు. ప్రజలు బ్రిటిష్ పాలనతో విసిగి హింసాత్మక భావాలతో ఉన్నారు. వైస్రాయ్ లార్డ్ ఇర్విన్ ప్రయాణిస్తున్న రైలుపై ఒక ఉగ్రవాది బాంబు విసిరాడు. వైస్రాయ్ బతికి బయటపడ్డాడు, కానీ అది ప్రజల మనః స్థితిని చూపించింది.

గాంధీజీ దాడిని ఖండించి, ప్రజలను అహింసతో ఉండమని, తన నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాన్ని అనుసరించమని కోరారు.

కవి రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ సబర్మతి ఆశ్రమానికి వచ్చి, గాంధీజీని అడిగారు "మీరు దేశం కోసం ఏం ఆలోచిస్తున్నారు?"

గాంధీజీ అన్నారు: "నేను రాత్రింబవళ్లు ఆలోచిస్తున్నాను, కానీ చుట్టూ ఉన్న చీకటిలోంచి వెలుగు కనబడటం లేదు."

ఆయన దేశాన్ని కదిలించే, ప్రభుత్వ అన్యాయాన్ని బహిర్గతం చేసే ఒక అంశాన్ని వెతికారు.

ఆరు వారాలు ఆలోచించిన తర్వాత, ఆయనకు అంతరాత్మ స్వరం వినిపించింది "ఉప్పు చట్టాన్ని ధిక్కరించు."

అది మహత్తరమైన ఆలోచన. గాంధీజీకి స్వయంగా ఉప్పు అవసరం లేదు ఆయన దాన్ని కొన్నేళ్ల క్రితమే త్యజించారు. కానీ స్వాతంత్ర్య పోరాటాన్ని ఉప్పు సమస్య మీద ఆధారపెట్టడం ద్వారా, ఆయన ఈ ఉద్యమాన్ని దేశంలోని ప్రతి వ్యక్తికీ అర్థమయ్యేలా చేశారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా కూడా ప్రజలు బ్రిటిష్ పాలన అన్యాయాన్ని గ్రహించేలా చేశారు.

కానీ వైస్రాయ్, "ఉప్పు చిటికెతో ప్రభుత్వాన్ని కూల్చేయాలనే గాంధీ గారి పిచ్చి యోచన" అని ఎగతాళి చేశాడు.

అధ్యాయం – 2

ఉప్పు చట్టం ప్రతి భారతీయుడిని ధనిక, పేద, వృద్ధ, యువక, విద్యావంతుడు, నిరక్షరాస్యుడు అన్న తేడా లేకుండా ప్రభావితం చేసింది.

1835లో ఒక కమిషన్ భారతదేశంలో తయారైన ఉప్పును దేశంలోనే అమ్మవచ్చని సిఫారసు చేసింది. అయితే ఉప్పు చట్టం ప్రకారం ప్రభుత్వం మాత్రమే ఉప్పును తయారు చేసే హక్కును పొందింది. ఇతరులు ఉప్పు తయారు చేయరాదు. ఎవరు తయారు చేసినా, ఆ ఉప్పు స్వాధీనం చేసుకొని, ఆ వ్యక్తిని ఆరు నెలల జైలుశిక్ష విధించవచ్చు. ఉప్పుపై దాని ధరలో 2400 శాతం పన్ను కూడా విధించబడింది.

తన వారపత్రిక యంగ్ ఇండియాలో గాంధీజీ ఈ అన్యాయాన్ని చర్చిస్తూ రాశారు.

“నీటి తరువాత, పేదలు, ఆకలితో అలమటించే వారు, రోగులు, వికలాంగులు, అశక్తులు అందరినీ ప్రభావితం చేసే వస్తువు ఉప్పు మాత్రమే. ఈ ఉప్పుపై పన్ను విధించడం ద్వారా ప్రభుత్వం వారినీ దోచుకుంటోంది. ఉప్పును ప్రభుత్వమే అమ్మటం వల్ల పేదలు తాము ఉప్పు తయారు చేసుకునే వేలాది ప్రాంతాలు మూతపడ్డాయి. చట్టవిరుద్ధంగా ప్రభుత్వమే చేస్తోంది ప్రజల ఉప్పును దోచుకొని, అదే వారికి మళ్లీ అధిక ధరకు అమ్మడం ద్వారా. ప్రజలకు తమదైన ఆస్తిని తిరిగి స్వాధీనం చేసుకోవడానికి పూర్తి హక్కు ఉంది.”

బ్రిటన్, భారతదేశంలోని అనేక న్యాయబద్ధ ఆంగ్లేయులు కూడా ఈ ఉప్పు చట్టం అన్యాయమని అంగీకరించారు. అధికారంలోకి రాకముందు బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి రాంసే మాక్‌డొనాల్డ్ కూడా ఉప్పు చట్టాన్ని విమర్శించారు. ఈ చట్టాన్ని ఉల్లంఘించడం ద్వారా గాంధీజీ భారత స్వాతంత్ర్య ఆకాంక్షను ప్రపంచానికి తెలియజేశారు. ప్రపంచమంతా దీని గురించి మాట్లాడడం మొదలుపెట్టింది.

గాంధీజీ, ఉప్పు సత్యాగ్రహం పూర్తిగా అహింసా మార్గంలోనే నడవాలనే నిశ్చయంతో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కార్యవర్గ కమిటీ నుండి ఆమోదం పొందారు. ఆయన ఇలా అన్నారు “నాకు సత్యం, అహింస తప్ప ఇతర మార్గం లేదు. అన్నీ విఫలమైనప్పుడు ఇవే విజయం సాధిస్తాయి అని నాకు నమ్మకం ఉంది.”

పథకం ప్రకారం, గాంధీజీ ఒక ప్రదేశానికి వెళ్లి ఉప్పు తీసుకోవాలి అంటే చట్టాన్ని ఉల్లంఘించాలి. ఆయనతో పాటు సబర్మతి ఆశ్రమం నుండి కొద్ది మంది ఎంపిక చేయబడిన వారే వెళ్లాలి. ఆయన చట్టాన్ని ఉల్లంఘించిన తరువాత మాత్రమే ఇతరులు ఉద్యమాన్ని విస్తరించాలి అప్పుడు గాంధీజి ఇలా అన్నారు "మేము గెలవాలి / అంతరించిపోవాలి. మేము అంతరించిపోతే, అదే చర్య సామ్రాజ్యాన్ని కదిలిస్తుంది. ప్రభుత్వం బాంబులు వేస్తే ఏమవుతుందని అడిగితే, సమాధానం ఇది అమాయక పురుషులు, మహిళలు, పిల్లలు బూడిదైపోతే, ఆ బూడిదల నుండి ఒక అగ్ని లేచి సామ్రాజ్యాన్నే దహనం చేస్తుంది."

1915లో దక్షిణాఫ్రికా నుండి తిరిగి వచ్చిన తరువాత, గాంధీజీ సబర్మతి నది తీరంలో సత్యాగ్రహ ఆశ్రమాన్ని స్థాపించారు. మొదట్లో 25 మంది మాత్రమే సభ్యులుగా ఉండేవారు. వారు ఒక కుటుంబంలా జీవించారు. గాంధీజీ దీన్ని తన సామాజిక ప్రయోగాల ప్రయోగశాలగా మార్చారు, దేశసేవకులను తీర్చిదిద్దే స్థలంగా చేశారు.

ఆశ్రమంలో ఆయన అంటరానివారిని (హరిజనులు) కూడా చేర్చారు. అశుచిత్వం సామాజిక దురాచారం, తాను సహించనని స్పష్టంగా చెప్పారు. భోజనం సామూహిక వంటగదిలో వండబడేది, మరుగుదొడ్ల శుభ్రత అందరి బాధ్యత హరిజనులదే కాదు. చర్కాపై నూలు వడకడం ప్రతి సభ్యుడికి తప్పనిసరి.

గాంధీజీ ఆశ్రమానికి సత్యాగ్రహ ఆశ్రమం అనే పేరు పెట్టారు, ఎందుకంటే దక్షిణాఫ్రికాలో విజయవంతంగా అమలు చేసిన సత్యాగ్రహ పద్ధతిని భారతదేశంలో అమలు చేయాలనుకున్నారు. ఆయనతో నివసించే ఆశ్రమవాసులు అహింస, సత్యాగ్రహం పట్ల ఆయన దృక్పథాన్ని బాగా అర్థం చేసుకున్నారు. అందువల్లే ఆయనతో ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించేందుకు వెళ్ళడానికి వారినే ఎంపిక చేశారు.

ఉప్పు సత్యాగ్రహం ప్రారంభించేముందు గాంధీజీ వైస్రాయ్ లార్డ్ ఇర్విన్‌కి ఒక లేఖ రాశారు. "ప్రియ మిత్రమా" అని ప్రారంభించి ఆయన ఇలా రాశారు "పౌరుల నిరసనలో ప్రవేశించి, ఇన్నేళ్లుగా భయపడి దూరంగా ఉంచిన ప్రమాదాన్ని

ఎదుర్కొనే ముందు, నేను మిమ్మల్ని సంప్రదించి ఒక మార్గం కనుక్కోవాలని కోరుతున్నాను. నా వ్యక్తిగత విశ్వాసం స్పష్టంగా ఉంది. నేను ఏ జీవినీ ఉద్దేశపూర్వకంగా హానిచేయలేను మరి మనుషులను, వారు నాకు, నా వారికీ అన్యాయం చేసినా కూడా కాదు. అందుకే, బ్రిటిష్ పాలన భారతదేశానికి శాపమని నేను నమ్ముతున్నాను కానీ, ఒక ఆంగ్లేయునికీ హాని చేయాలనే ఉద్దేశ్యం లేదు....

"బ్రిటిష్ పాలన ఎందుకు శాపమని నేను చెబుతున్నాను? అది ఈ దేశంలోని లక్షలాది మౌనంగా ఉన్న ప్రజలను పేదరికంలోకి నెట్టింది. దోపిడీ వ్యవస్థ, దేశం భరించలేని సైనిక, పౌర పరిపాలన ఖర్చులతో వారిని దారిద్ర్యానికి గురిచేసింది."

సబర్మతిలోని ఆశ్రమం

"ఇది మమ్మల్ని రాజకీయంగా బానిసలుగా మార్చింది. మా సంస్కృతి పునాదులను దెబ్బతీసింది.... నాకు భయం ఉంది... భారతదేశానికి తక్షణమే డొమినియన్ స్థానం ఇవ్వాలనే ఉద్దేశ్యం ఎప్పుడూ లేదు...."

"నేను కొన్ని ముఖ్యాంశాలు మీ ముందు ఉంచుతున్నాను.... మొత్తం ఆదాయవ్యవస్థను పునర్వ్యవస్థీకరించవలసిన అవసరం ఉంది, ప్రధానంగా రైతు సంక్షేమం కావాలి. కానీ బ్రిటిష్ వ్యవస్థ అతని జీవాన్ని తెంచేసేలా రూపొందించబడినట్లు కనిపిస్తుంది. జీవించడానికి అతను వినియోగించే ఉప్పుకూ అతనిపైనే ఎక్కువగా పన్నుగా పెట్టబడింది.... పన్ను ఎంత భారంగా ఉందన్నది మరింత స్పష్టం అవుతుంది అంటే, సామాన్యుడు ఇలాంటి విషయంలో ధనవంతుడికన్నా ఎక్కువ ఉప్పు తింటాడని గుర్తుంచుకోండి. మద్యపాన, మందుల ఆదాయాలూ కూడా పేదలమీదే ఆధారపడతాయి...."

"పై సముచిత ఉదాహరణలు విదేశీయ పరిపాలనను కొనసాగించడానికి ఏవో రక్షణగా నిలిపివున్నాయని తెలియజేస్తున్నాయి ప్రపంచంలోనే అత్యంత ఖర్చుతో కూడుకున్నవి. మీ జీతాన్ని తీసుకోండి. అది నెలకు 21వేల రూపాయలకి పైగా ఉంది. బ్రిటిష్ ప్రధాని సంవత్సరానికి £5,000 పొందుతాడు, అంటే నెలకు సుమారు 5,400 రూపాయలకి పైగా. మీరు రోజుకు సుమారు ఏడు వందల రూపాయలకూ పైగా పొందుతున్నారని గమనించండి, భారతదేశపు సగటు ఆదాయం రోజుకు రెండు అణాల కన్నా తక్కువ ఉన్న సమయంలో బ్రిటిష్ ప్రధాని రోజుకు కేవలం 180 రూపాయలే పొందుతున్నాడు, అదే సమయంలో బ్రిటన్‌లో సగటు ఆదాయం సుమారు రెండు రూపాయలుగా ఉంది. దీనివలన మీరు భారతదేశ సగటు ఆదాయానికి పోలిస్తే ఐదు వేలకి పైగా రెట్లు ఎక్కువ వేతనం పొందుతున్నట్టు ఉంటుంది. కానీ బ్రిటిష్ ప్రధాని మాత్రం బ్రిటన్ సగటు ఆదాయానికి సుమారు తొంభై రెట్లు మాత్రమే పొందుతున్నారు. ఆపై ఈ అంశంపై ఆలోచించాలని నేను మీ ఎదుట విన్నపాలుగా వినయంగా కోరుకుంటున్నాను...."

"జీతానికి సంబంధించినది సరే, మొత్తం పరిపాలనకి ఇది సాధారణంగా నిజమే. కాబట్టి ఆదాయాన్ని తీవ్రంగా తగ్గించడం అంటే పరిపాలన ఖర్చులను కూడా సమానంగా తీవ్రంగా తగ్గించాల్సిన అవసరం ఉంటుంది."

"భారత్ ఒక జాతిగా జీవించాలంటే, మానవులు మెల్లగా ఆకలితో చనిపోకుండా ఉండాలంటే, తక్షణ ఉపాయం కనుగొనబడాలి."

“మరింత నమ్మకం కలుగుతోంది బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిర్విఘ్నంగా చెలరేగే యుద్ధాన్ని మాత్రమే ఆపగలదు.... ఈ అహింస పౌరుల ధిక్కారం ద్వారా వ్యక్తమవుతుంది, ప్రస్తుతం సబర్మతి ఆశ్రమానికి చెందినవారి మధ్యలోనే పరిమితముగా ఉంచబడినప్పటికీ, తుదిగా దీనిని నా తోటి సహచరులందరూ కలిసి చేపట్టటానికి రూపకల్పన చేయబడింది.”

“నేడిదే నా దృఢ సంకల్పం అహింసతో బ్రిటిష్ ప్రజలను మార్చాలని, తరువాత వారికి భారత్‌పై జరిగే అన్యాయాన్ని చూపించాలి.... నా ఈ లేఖ మీ హృదయానికి స్పందించకపోతే, ఈ నెల 11న, నేను సరిపడే సహచరుల్ని తీసుకుని ఉప్పుల నిబంధనలను ఉల్లంఘించడానికి ముందుకు సాగిపోవడమే. పేద వారికి ఈ పన్నే అన్ని అన్యాయాలలో విశేష అన్యాయమని నేను భావిస్తున్నాను. స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం దేశంలోనే అత్యల్ప వర్గానికి చెందిన వారి కోసం, కాబట్టి ప్రారంభం ఈ దుర్నీతితోనే చేయబడుతుంది. మేము ఇంతకాలం ఈ క్రూరమైన నిరంకుశాన్ని పట్ల ఎందుకు అంగీకరించినామనేది ఆశ్చర్యకరమే. నాకు తెలుసు, మీరు నన్ను అదుపులోకి తీసుకుని నా యోచనలను నిరాకరించగలరు. నన్ను అరెస్ట్ చేస్తారనే అవకాశాన్ని నేను ఆపేక్షగా చూస్తున్నాను. నా తర్వాత పని చేపట్టబోయే వారికి పది వేల సంఖ్యలో క్రమశిక్షణగా నిలబడడానికి సిద్ధంగా ఉండే వారు ఉన్నారనే ఆశిస్తున్నాను....”

“ఈ లేఖ ఎటువంటి ముప్పు చెప్పడానికి ఉద్దేశించబడలేదు; కానీ అది ఒక పౌర నిరసన తప్పకుంగా చేపట్టవలసిన సరళమైన, పవిత్రమైన కర్తవ్యమే. కావున, నేను దాన్ని ప్రత్యేకంగా ఒక ఆంగ్ల యువ మిత్రుడు ద్వారా పంపించిస్తున్నాను; అతడు భారత కారణాన్ని నమ్మేవాడు, అహింస సంపూర్ణ విశ్వాసి.... నేనే మీ నిజమైన స్నహితుడిని, ఎం. కే. గాంధీ.”

ఈ లేఖను తీసుకెళ్లిన ఆ ఆంగ్ల యువమిత్రుడు రెజినాల్డ్ రెనాల్డ్స్. సబర్మతి ఆశ్రమంలో నివసించే వారు. ఖాది బట్టలు ధరించి, తలపై గుడ్డ చుట్టుకుని (ఆయన ఆంగ్ల దేశీయుడవడంతో, సూర్యుడి వేడి ఆయనకు ఎంతో కష్టంగా అనిపించింది) ఆయన లేఖను పంపించడానికి వైస్రాయ్ హౌస్‌లోకి ప్రవేశించాడు.

వైసరాయ్ మీరట్ నుంచి హటాత్తుగా వచ్చారు. ఆయన లేఖకు ప్రత్యుత్తరం ఇవ్వలేదు. మారుగా, ఆయన సెక్రటరీ రాశాడు: "గౌరవనీయులు వైస్రాయ్ గారు... మీరుహెచ్చరికగా చట్టవిరుద్ధమైన చర్యలకు పాల్పడబోతున్నారని, అప్పుడు ప్రజా శాంతికి ప్రమాదం కలిగే అనుమానం ఉన్నదని తెలుసుకోవడం ఎంతో దురదృష్టకరం."

గాంధీజీకి ఈ జవాబు అందుకు బాధ కలిగింది. ఆయన రాశాడు: "నేను కూర్చొని రొట్టె కోసం ప్రార్థించగా, బదులుగా ఒక రాయి అందింది. ఆంగ్ల జాతి కేవలం బలాన్ని మాత్రమే గుర్తిస్తుంది; అందుకే వైస్రాయ్ పరిచయం నాకు ఆశ్చర్యకరం కాదు. మాకు తెలిసిన ఏకైక ప్రజా శాంతి జైలు గృహశాంతి మాత్రమే. నేను ఈ చట్టాన్ని ఖండిస్తున్నాను, హృదయాన్ని సామరస్యంగా గట్టిచేసే ఆ...బలవంతపు శాంతిని విరగొట్టటం నా పవిత్ర కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను."

లార్డ్ ఇర్విన్ గాంధీజీని కలవడానికి నిరాకరించారు, కాని ఆయనను అరెస్ట్ చేయమన్నారు.ఆ సందర్భంలో గాంధీజీ ఇలా వ్యాఖ్యానించారు: "ప్రభుత్వం భ్రమలో ఉన్నది."

అధ్యాయం – 3

గాంధీజీ పౌర నిరసన ఉద్యమం (సివిల్ డిస్ఓబీడియన్స్ క్యాంపెయిన్) కోసం ఏర్పాట్లు చేయడం ప్రారంభించారు. మార్చి 11 దగ్గర పడుతున్న కొద్దీ, భారతదేశం అంతా ఉత్సాహంతో మురిసిపోయింది.

గాంధీజీ "సత్యాగ్రహం" అంటే ఏమిటో, "సత్యాగ్రహి" ఎలా ఉండాలో వివరించారు. సత్యాగ్రహి అందరినీ తన సోదరులుగా భావించేవాడు. ప్రేమ, ఆత్మత్యాగం ద్వారా ప్రత్యర్థి మనసును మార్చవచ్చని అతడు నమ్మేవాడు. ప్రేమ శక్తి అత్యంత కఠినమైన హృదయాన్నీ కరిగించగలదని గాంధీజీకి విశ్వాసం. సత్యాగ్రహం శాంతియుత మార్గం ఇది హింసలా విద్వేషాన్ని సృష్టించదు.

గాంధీజీ ఇలా అన్నారు: "పిరికి తనం, ప్రేమ నీరు, అగ్ని లాంటివి రెండూ కలిసివుండవు." సత్యాగ్రహి ధైర్యం, ప్రేమ కలిగి ఉండాలి. అతడు హింసను ఎదుర్కొంటూ కూడా తన ప్రత్యర్థిని ప్రేమించాలి, అతని హృదయాన్ని మార్చడానికి ప్రయత్నించాలి. సత్యాగ్రహి భయంలేని మనసు, సత్యంపై విశ్వాసం అతనికి ఎంతటి దుష్టశక్తులకైనా సవాలు చేసే ధైర్యాన్ని ఇస్తాయి. సత్యాగ్రహి తన మాటల ద్వారా, పవిత్రత, వినయశీలత, నిజాయితీ, ఆత్మత్యాగం ద్వారా ప్రత్యర్థి మనసును, న్యాయ బద్ధతను ఆకర్షించడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

గాంధీజీ నమ్మకం ఏమిటంటే "మార్గం, లక్ష్యం రెండూ పవిత్రమైనవిగా ఉండాలి." ఈ ఆలోచన ఆధారంగా గాంధీజీ 'యంగ్ ఇండియా' పత్రికలో సత్యాగ్రహుల కోసం ఈ నియమాలు ప్రచురించారు:

1. సత్యాగ్రహి (సివిల్ నిరసనకారుడు) ఎవరి మీదా కోపం పెట్టుకోకూడదు.
2. ప్రత్యర్థి చూపిన కోపాన్ని అతడు సహించాలి.

3. ప్రత్యర్థి దాడి చేసినా, ప్రతిదాడి చేయకూడదు.
4. అధికారం ఉన్న వ్యక్తి అరెస్ట్ చేయాలనుకుంటే, అతనికి లోబడాలి.
5. సివిల్ నిరసనకారుడు ప్రత్యర్థిని అవమానించకూడదు.
6. యూనియన్ జాక్ (బ్రిటిష్ జెండా) కు వందనం చేయకూడదు, అలాగే దానిని అవమానించకూడదు.
7. పోరాట సమయంలో ఎవరో ప్రభుత్వం అధికారి మీద దాడి చేస్తే / అవమానిస్తే, సివిల్ నిరసనకారుడు అతనిని రక్షించాలి.

గాంధీజీ సత్యాగ్రహులు జైలుకు వెళ్లినప్పుడు పాటించవలసిన ప్రవర్తనా నియమాలను కూడా నిర్ణయించారు. జైలులో ఉన్నప్పుడు, సత్యాగ్రహి జైలు అధికారులతో వినయంగా ప్రవర్తించాలి, జైలు నియమాలను పాటించాలి. అతడు ఇతర ఖైదీల కంటే తాను ఉన్నతుడిననే భావన కలిగించకూడదు, ప్రత్యేక సౌకర్యాలు కోరకూడదు. స్వచ్ఛంగా వండిన, సరిగ్గా వడ్డించిన జైలు ఆహారం తినాలి. కానీ అవమానకరంగా, మురికి పాత్రల్లో వడ్డిస్తే తినకుండా నిరాకరించాలి.

జైలుకు వెళ్ళినప్పుడు / ప్రాణాన్ని కోల్పోయినప్పుడు, సత్యాగ్రహి తన కుటుంబానికి / ఆధారపడిన వారికి భరణం ఆశించకూడదు. చివరగా, కానీ అత్యంత ముఖ్యంగా, సత్యాగ్రహి మతపరమైన కలహాల్లో పాల్గొనకూడదు. అలాంటి కలహం జరిగితే, అతడు ఏ పక్షానా ఉండకూడదు, కానీ ఎవరు న్యాయంగా ఉన్నారో వారికి సహాయం చేయాలి.

యంగ్ ఇండియా పత్రికలో ఉప్పు చట్టం ఉల్లంఘనకు విధించబడే శిక్షను కూడా ప్రచురించారు, తద్వారా సత్యాగ్రహులు ముందుగానే ఎదుర్కోవాల్సిన పరిస్థితిని తెలుసుకోగలిగారు.

మహాత్మా గాంధీ తనకోసం ఉన్నత ప్రవర్తనా ప్రమాణాన్ని ఏర్పరచుకున్నారు, తన అనుచరులు కూడా అదే స్థాయిలో ఉండాలని ఆశించారు. ఆయనకు భారతదేశానికి రాజకీయ అధికారాన్ని సాధించడం ప్రధాన లక్ష్యం అయినప్పటికీ, ఆ అధికారాన్ని తప్పు మార్గంలో పొందడం కంటే దానిని పొందకపోవడమే మేలని ఆయన విశ్వసించారు. అందుకే సత్యాగ్రహి సత్యం, అహింస పట్ల విశ్వాసం ఉంచి, అత్యున్నత నైతిక ప్రమాణాలను అనుసరించాలి.

సత్యాగ్రహం వివిధ రూపాలలో ఉండవచ్చు ఉపవాసం, అహింసాత్మక నిరసనలు, అసహకార ఉద్యమం, సివిల్ డిస్‌ఓబీడియన్స్ (పౌర అవిధేయత), చట్టపరమైన శిక్షలను స్వీకరించడానికి సిద్ధంగా ఉండటం మొదలైనవి. కానీ సత్యాగ్రహి ఎలాంటి పరిస్థితిలోనైనా హింసకు పాల్పడకూడదు, ప్రత్యర్థిపై ద్వేషం ఉంచకూడదు.

గాంధీజీ ప్రతి సత్యాగ్రహి ఖాదీ వస్త్రాలు ధరించాలని కూడా నిర్బంధించారు.

మహాత్మా గాంధీ సముద్రతీరానికి నడిచి వెళ్లి అక్కడ ఉప్పును తీసుకోవాలని నిర్ణయించారు. సముద్రం తీరాన తెల్లని పరుపుల్లా ఉన్న ఆ ఉప్పు ప్రజలకు సముద్రం ఇచ్చిన వరం, కానీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం దానిని తీసుకోవడం, వినియోగించడం నిషేధించింది.

ఉప్పు సత్యాగ్రహం ఎక్కడ ప్రారంభించాలో నిర్ణయించడానికి కొన్ని రోజులు పట్టింది. ముగ్గురు సభ్యులతో కూడిన ఎంపిక కమిటీని ఏర్పరచి, వారు గుజరాత్ తీరంలోని అనేక ప్రాంతాలను సందర్శించారు. సూరత్ జిల్లాలోని అనేక ప్రదేశాలను పరిశీలించిన తరువాత, నవసారికి సమీపంలోని దండి గ్రామాన్ని ఎంపిక చేశారు. ఈ గ్రామం దూర ప్రాంతంలో ఉండటంతో తాగునీటి కొరత ఒక సమస్యగా కనిపించింది. కానీ నవసారీ పౌరులు ట్యాంకర్ల ద్వారా తాగునీటిని దండికి పంపుతామని హామీ ఇచ్చారు. ఈ ముగ్గురు సభ్యుల బృందం స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు సర్దార్ వల్లభభాయి పటేల్‌కి ఈ సిఫార్సు చేసింది, ఆయన గాంధీజీ అనుమతితో ఆ నిర్ణయాన్ని ఖరారు చేశారు.

ఇదిలా ఉండగా, ఆల్ ఇండియా కాంగ్రెస్ కమిటీ కూడా ఉద్యమానికి సిద్ధమవుతోంది. వాలంటీర్లను నమోదు చేసి, పెద్ద జనసమూహాలను నియంత్రించడం వంటి శిక్షణలు ఇస్తున్నారు. వారు ఆయుధాలు లేకుండానే నియమితంగా సాధన చేసేవారు.

గాంధీజీ యాత్ర ప్రారంభ తేదీని ఇంకా నిర్ణయించకపోయినా, ప్రజలు ఇప్పటికే అహ్మదాబాద్‌కు తరలి వచ్చారు, ఎందుకంటే యాత్ర ఆలస్యం కానుందని వారికి తెలుసు. సత్యాగ్రహ వార్తలు ప్రపంచమంతటా వ్యాపించాయి. భారతీయ, విదేశీ పత్రికా ప్రతినిధులు అహ్మదాబాద్, సబర్మతి ఆశ్రమంలో గుంపులుగా చేరుకున్నారు.

1930 జనవరి 1న ఒక విదేశీ పత్రిక ఇలా రాసింది:

"ఇంగ్లాండ్‌లో, భారతదేశంలో ఈ సంక్షోభం ఇంకా సాధారణ చర్చా విషయంగా మారలేదు. భారతదేశంలోనే కోట్లాది మంది ప్రజలకు దీనిగురించి ఏమీ తెలియదు."

కానీ మార్చి నాటికి ఇంగ్లాండ్, భారతదేశం, ఇంకా ప్రపంచంలోని చాలా ప్రాంతాల్లో ఏం జరుగుతోందో అందరికీ తెలిసిపోయింది.

అహ్మదాబాద్ పోస్టాఫీసుకు లేఖలు, టెలిగ్రామ్‌లు వరుసగా వచ్చి పడుతూనే ఉన్నాయి. న్యూయార్క్ నుంచి పునీత డాక్టర్ జాన్ హైన్స్ హోమ్స్ గాంధీజీకి ఒక సందేశం పంపారు "దేవుడు మిమ్మల్ని కాపాడుగాక" అని. జర్మనీ నుంచి ఒక వైద్యుడు రాశాడు "ఒక సాధారణ సహయాత్రికుడిగా నేను ప్రతి ఉదయం, ప్రతి సాయంత్రం మీకోసం, మీ పనికోసం ప్రార్థిస్తున్నాను."

రోజులు గట్టి ఉద్రిక్తతతో సాగుతున్నాయి. సర్దార్ వల్లభభాయ్ పటేల్ బోర్సాద్‌కు వెళ్లి, గాంధీజీ, ఆయన సత్యాగ్రహుల బృందానికి స్వాగతం పలకడానికి గ్రామస్తులను సిద్ధం చేస్తున్నారు. ఆయన ఉత్సాహభరిత ప్రసంగాలు చేశారు. ప్రజలను ఉద్దేశించి ఆయన అన్నారు. "మీ వివాహ వేడుకలు, పండుగలు మానేయండి; శక్తివంతమైన ప్రభుత్వంతో యుద్ధం చేస్తున్న ప్రజలు ఇలాంటి వినోదాలకు సమయం కేటాయించలేరు. మీలో కొందరికి భూములు స్వాధీనం చేయబడతాయనే భయం ఉంది. స్వాధీనం అంటే ఏమిటి? వాళ్లు మీ భూమిని ఇంగ్లాండ్‌కి తీసుకెళ్తారా?... నేను మీలో భయరహితతను నింపాలని కోరుకుంటున్నాను."

ఇలాంటి జ్వాలాముఖ ప్రసంగాలు చేసినందుకు, సర్దార్ పటేల్‌ను రాస్ వద్ద అరెస్ట్ చేశారు. ఈ వార్త తెలిసిన వెంటనే సబర్మతి తీరంలోని ఇసుకలో 75,000 మంది ప్రజలు కూడి, ఒక తీర్మానం చేశారు:

"మేము అహ్మదాబాద్ పౌరులం, వల్లభభాయి పటేల్ చూపిన దారిలోనే నడుస్తామని నిర్ణయించుకున్నాం. ఆ మార్గంలోనే సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధిస్తాం. మా దేశానికి స్వేచ్ఛ రాకుండా మేము విశ్రాంతి తీసుకోము; అలాగే ప్రభుత్వానికీ విశ్రాంతి ఇవ్వము."

ఇతరులందరూ ఉత్కంఠతో, ఉత్సాహంతో ఉండగా, గాంధీజీ తన నిత్యజీవితంలో ఎప్పటిలానే కొనసాగారు చరఖా తిప్పడం, లేఖలకు సమాధానం ఇవ్వడం, తన డైరీ రాయడం, సందర్శకులను కలవడం, ఆశ్రమంలోని పిల్లలతో ఆడుకోవడం, ప్రార్థనా సమావేశాలు నిర్వహించడం మొదలైనవి.

ఆ ప్రార్థనా సమావేశాల్లో *గీతా*, *ఖురాన్*, *బైబిల్* నుండి పఠనలు జరుగుతాయి. గాంధీజీ నమ్మకం ఏమిటంటే దేవుడు ఒక్కరే. ప్రజలు ఆయనను ఏ పేరుతో పిలిచినా, ఎలా ఆరాధించినా పరవాలేదు. ఆయన కోరిన కీర్తన "రఘుపతి రాఘవ రాజా రామ్" కూడా ఇదే భావనను వ్యక్తం చేస్తుంది. ప్రార్థన తర్వాత గాంధీజీ సభను ఉద్దేశించి ప్రసంగించేవారు.

మార్చి 10న గాంధీజీ తన ప్రార్థనా సమావేశంలో రాబోయే యాత్ర, పోరాటం అహింసాత్మక స్వరూపం గురించి మాట్లాడారు. ఆయన ప్రజలను ఉద్దేశించి అన్నారు "మరో రెండు రోజుల్లో పోరాటం మొదలవుతుంది. అయినా మీరు ఇక్కడకు భయపడకుండా వచ్చారు. మీరు తుపాకీ గుండ్లు / బాంబులను ఎదుర్కోవలసి వస్తే, ఇక్కడ ఉండేవారా? మీరు తుపాకీ గుండ్లు, బాంబులకు ఎందుకు భయపడటం లేదు?

"నేను హింసాత్మక ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించబోతున్నానని ప్రకటించి ఉంటే, ప్రభుత్వం ఇప్పటివరకు నన్ను స్వేచ్ఛగా ఉంచి ఉండేదా? చరిత్రలో అధికారానికి బహిరంగంగా విరుద్ధంగా చేసిన వారిని ప్రభుత్వం ఒకరోజైనా సహించినట్లు ఉదాహరణ చూపగలరా? కానీ ఇక్కడ మీరు చూస్తున్నారు ప్రభుత్వం గందరగోళంలో పడింది. మీరు ఇక్కడకు వచ్చారు, ఎందుకంటే స్వచ్ఛందంగా జైలు శిక్షను స్వీకరించే ఆలోచనతో మీరు ఇప్పుడు వచ్చారు."

ప్రజలు శ్రద్ధగా వింటుండగా గాంధీజీ కొనసాగించారు: "నేను మీరు ఒక అడుగు ముందుకు వేయాలని కోరతాను. భారతదేశంలోని ప్రతి ఏడు లక్షల గ్రామాల్లోనూ పది మంది ప్రతి గ్రామం నుంచి ఉప్పు తయారీకి ముందుకొస్తూ ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘిస్తే, ఈ ప్రభుత్వం ఏం చేయగలదని మీరు భావిస్తారు? అత్యంత

నిరంకుశుడైనా కూడా శాంతియుతంగా ఉన్నవారిని తుపాకీతో కాల్చడానికి ధైర్యం ఉండదు. మీరు కొంచెం సహజంగా (స్వల్పంగా) ప్రాణం పెట్టి ముందుకు వచ్చినట్లయితే, చాలా తక్కువ కాలంలోనే ఈ ప్రభుత్వం అలసిపోతుందని నేను ఖచ్చితంగా చెప్పగలను.

"నాకు మీ నుండి ఏటువంటి డబ్బు తీసుకోవాలనే ఉద్దేశం లేదు... నేను మీలోని ధైర్యాన్ని రెండు చేతులలో పట్టుకుని కొందరినైనా పోరాటానికి పంపాలని మాత్రమే కోరుతున్నాను.... దేవుడు మీకు ఇలాంటి సందర్భంలో ఎదగ గలిగే శక్తినిస్తూ ఉండాలని నా ప్రార్థన."

అధ్యాయం – 4

1930 మార్చి 11న సాయంత్రం ప్రార్థనా సభకు 10,000 మంది హాజరయ్యారు. గాంధీజీ దీనిని "జీవితంలో ఒక్కసారే వచ్చే అవకాశం"గా భావించి పోరాటాన్ని ప్రారంభించడానికి సమయం ఆసన్నమైందని అనిపించిందని ఆయన అన్నారు.

"మన కారణం న్యాయమైనదని, మన సాధనాలు పవిత్రమైనవని నాకు నమ్మకం ఉంది. సాధనాలు పవిత్రంగా ఉంటే దేవుడు మన వెంట ఆశీర్వాదాలతో ఉంటాడు... దేవుడు మీ అందరినీ ఆశీర్వదించుగాక, రేపటి నుండి ప్రారంభమయ్యే పోరాట మార్గంలో ఉన్న ప్రతిబంధకాలను తొలగించుగాక ఇది మన ప్రార్థనగా ఉండాలి" అని తాను ప్రసంగం ముగించేటప్పుడు గాంధీజీ అన్నారు.

"ఇది మీకు నా చివరి ప్రసంగమయ్యే అవకాశం ఉంది. ప్రభుత్వం రేపు ఉదయం నన్ను ప్రయాణించడానికి అనుమతించినా కూడా, పవిత్రమైన సబర్మతి తీరంలో ఇది నా చివరి ప్రసంగం అవుతుంది. ఇవి ఈ ప్రదేశంలో నా చివరి మాటలు కావచ్చు."

ఆ రాత్రి అహ్మదాబాద్ నగరం దాదాపు ఖాళీగా మారింది. గాంధీజీ మరుసటి ఉదయం తన యాత్రను ప్రారంభించబోతున్నారని వార్త వ్యాపించడంతో ప్రజలు ఉప్పొంగిపోయారు. నగర ప్రజలంతా మాత్రమే కాక, దేశం నలుమూలల నుండి, విదేశాల నుండి వచ్చిన వేలాది మంది సబర్మతి ఆశ్రమానికి చేరుకుని ఈ చారిత్రాత్మక క్షణాన్ని ప్రత్యక్షంగా చూడటానికి సమకూరారు. మార్గమంతా రెండు వైపులా లక్షలాది మంది గాంధీజీని చూసేందుకు వచ్చారు.

గాంధీజీ బయటకు వచ్చినప్పుడు, కొంచెం వంగి, ఇనుప తలపాగా ఉన్న పొడవాటి వెదురు కర్రపై ఊతం ఉంచి నడుస్తూ కనిపించారు. ఆయనను చూడగానే జనసమూహంలో ఉత్సాహపు అల పెరిగింది. ఆయన చిన్న శరీరానికి తల కొంచెం పెద్దగా కనిపించేది. పెదవిపై తెల్లబడుతున్న మీసం, కొన్ని దంతాలు లేని ముఖం అయినా ఆయన ముఖంలో ఉన్న సౌమ్యత, లోపలి సత్యం, ఆత్మబలం ఆయన వ్యక్తిత్వంలో ప్రతిఫలించాయి.

ఆయన సాధారణంగా ధరించే మోటు ఖద్దరు ధోతీ ధరించి ఉన్నారు. ఉక్కు ఫ్రేమ్ గల కళ్లద్దాలు, నడుముకు దారంతో కట్టిన చవకగడియారం గాంధీజీ కాలాన్ని వృథా చేయరాదని, ప్రతి క్షణం విలువైనదని నమ్మేవారు.

దండి యాత్రలో పాల్గొన్న 78 మంది సత్యాగ్రహులు భారతదేశంలోని అన్ని రాష్ట్రాల నుండి వచ్చారు. నేపాల్ నుండి కూడా ఒకరు ఉన్నారు. గుజరాత్ రాష్ట్రం నుండి ఎక్కువ మంది ఉన్నప్పటికీ, అందరినీ కలిపే లక్ష్యం మాత్రం స్వతంత్ర భారతాన్ని చూడడం. వారిలో ఇద్దరు ముస్లింలు, ఒకరు క్రైస్తవుడు ఉన్నారు. కొందరు ధనికులు, కొందరు పేదలు; కొందరు విద్యావంతులు, మరికొందరు నిరక్షరాస్యులు. గాంధీజీ కుటుంబంలో మూడు తరాలు గాంధీజీ, ఆయన కుమారుడు మనీలాల్, మనవడు కాంతిలాల్ ఈ యాత్రలో పాల్గొన్నారు.

61 ఏళ్ల గాంధీజీ యాత్రికులలో పెద్దవారు. అతి చిన్న వయస్సు ఉన్నవాడు 18 ఏళ్లవాడు.

జాబితాలో అబ్బాస్ అనే పేరు ఉంది. 75 ఏళ్లు దాటిన బరోడా హైకోర్టు మాజీ న్యాయమూర్తి అబ్బాస్ త్యబ్జీ గారు తనను ఎంపిక చేశారని తెలుసుకుని ఆనందపడ్డారు. గాంధీజీని కలవడానికి పరుగెత్తి వెళ్లి, "మీరు ఎంపిక అయ్యారు" అని అనుకుని సంతోషపడ్డారు. కానీ గాంధీజీ నవ్వుతూ చెప్పారు "నా మిత్రమా, అది మీరు కాదు, ఆశ్రమంలోని యువ అబ్బాస్ నాతో వస్తున్నాడు."

నవసారీలో జరిగిన ఒక సమావేశంలో గాంధీజీ, అబ్బాస్ త్యబ్జీ

దీన్ని విని త్యబ్జీ నిరుత్సాహపడ్డారు. అప్పుడు గాంధీజీ చెప్పారు "మీరు నిరాశ చెందవద్దు. మీరు మొదటి బృందంలో లేరన్నా, మీకు మరో గౌరవం ఉంది. నన్ను అరెస్ట్ చేస్తే, మీరు దండి యాత్రకు నాయకత్వం వహించాలి." ఆయన ఈ గౌరవాన్ని ఆనందంగా స్వీకరించారు. తరువాత త్యబ్జీ 'ధరసణ ఉప్పు కర్మాగారం'పై యాత్రకు నాయకత్వం వహించి అరెస్ట్ అయ్యారు.

సబర్మతి ఆశ్రమంలో ఇప్పటికీ నివసిస్తున్న రత్నాజీ ఇలా చెబుతారు అందరూ దండి యాత్రలో పాల్గొనాలనే కోరికతో ఉన్నారని గాంధీజీకి తెలుసు. కానీ ఆయన ఎంపిక చేసేటప్పుడు వారి కుటుంబ పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు. రత్నాజీ (నేత పని చేసేవాడు), అతని మామ రంజీభాయి, మరదలు హరఖ్‌జీ ఈ ముగ్గురిని ఎంపిక చేశారు. కానీ మరో బంధువును తీసుకురావాలని అడిగినప్పుడు గాంధీజీ అన్నారు "లేదు, ఒక కుటుంబంలోని ప్రతివ్యక్తి రావడం సరికాదు. ఎవరో ఒకరు వెనుక ఉండి మహిళలు, పిల్లలు, వృద్ధులను చూసుకోవాలి."

ప్రార్థనల తరువాత గాంధీజీ, ఆయన బృందం ఉదయం ఉదయాన్నే ఆశ్రమం నుండి బయలుదేరారు. మొదటి రాత్రికి దండి 20 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది. మార్గమంతా రెండు వైపులా ప్రజలతో నిండి ఉంది. గంటల తరబడి నిలబడి ఉన్న ప్రజలు గాంధీజీని దర్శించుకునేందుకు ఎదురుచూశారు. వీధుల్లో నిలబడలేకపోయిన వారు ఇళ్ల పైకప్పులు, చెట్ల మీద కూర్చుని చూశారు.

పోలీసులు ఎక్కువగా మోహరించబడ్డారు, కానీ ప్రజల క్రమశిక్షణ, యాత్రికుల నియమం అద్భుతంగా ఉంది. ఎటువంటి గందరగోళం జరగలేదు. గాంధీజీ అన్నారు

"మేము దేవుని పేరుతో యాత్ర చేస్తున్నాము" అని అస్లాలి గ్రామంలో ఆయన ప్రజలకు చెప్పారు.

"మొదటి దళంలో ఉన్న సైనికులు యాత్ర ప్రారంభమైన వెంటనే తమ పడవలను దహనం చేశారు," అని. ఆయన ప్రతిజ్ఞ చేశారు ఉప్పు చట్టం రద్దు చేసి స్వరాజ్యం సాధించేవరకు సబర్మతికి తిరిగి రానని. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని తాను అరెస్ట్ చేయమని సవాలు చేశారు.

దగ్గరలోని మరో గ్రామంలో నేత పని చక్రం కనిపించకపోవడంతో ఆయన విచారించి ప్రజలను ఉద్దేశించి ఇలా చెప్పారు "మీరు స్వాతంత్ర్యాన్ని గెలుచుకోవాలంటే, నిద్రలేచి జాగృతులై పని చేయాలి. మీరు లేవకపోతే, ఇంగ్లిష్ వారు కాకపోయినా, ఇతరులు మిమ్మల్ని దోచుకుంటారు."

అధ్యాయం – 5

సత్యాగ్రహులు దండి చేరుకునే 400 కిలోమీటర్ల మార్గమంతా దృశ్యం దాదాపు ఒకే విధంగా కనిపించింది. గంటల తరబడి ఎదురుచూస్తున్న ఉత్సాహభరితంగా, క్రమశిక్షణతో ఉన్న జనసందోహాలు ప్రతి గ్రామంలో వారిని ఆహ్వానించాయి. ప్రతి చోటా గాంధీజీ ఇచ్చిన సందేశం ఒకటే "ఆలోచన, మాటలు, చేతల్లో పవిత్రత కలిగి ఉండండి; చరఖా నడపండి, ఖాదీ ధరించండి; మద్యం తాగడం మానండి; సామాజిక చెడులను నిర్మూలించండి; ఐక్యంగా, శాంతియుతంగా, అహింసతో ఉండండి; ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించేందుకు సిద్ధంగా ఉండండి." ఈ సులభమైన సందేశం ఎంతో గొప్ప ప్రభావాన్ని చూపింది. ఈ సందేశం సత్యాగ్రహుల కంటే ముందుగానే ప్రజల్లో వ్యాపించింది. ప్రతి ఒక్కరికీ ఉప్పు సత్యాగ్రహం గురించి, గాంధీజీ, ఆయన అనుచరులు ఎందుకు ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించబోతున్నారో తెలుసు. "అరుణ తుక్డీ" (ఉదయ సైన్యం) రైలులో ముందుగానే వెళ్లి గ్రామస్థులకు సందేశాన్ని అందజేసి, సత్యాగ్రహుల రాత్రి విశ్రాంతి ఏర్పాట్లు చేసింది.

ప్రయాణంలో ఆశ్రమ నియమాలను కట్టుబడి పాటించారు. రోజులో రెండుసార్లు ప్రార్థనలు జరిగేవి. ప్రతి ఒక్కరూ చరఖా నడిపి, డైరీ రాయాలి. వారు రోజుకు దాదాపు 20 కిలోమీటర్లు నడిచేవారు. చాలామందికి పాదాలకు గాయాలు అయ్యేవి, కానీ వారిలో అతి పెద్ద వయస్కుడైన గాంధీజీకి మాత్రం ఏ ఇబ్బంది లేదు. ఆయన నవ్వుతూ, తన అనుచరులను ఆటపట్టిస్తూ, "ఇప్పటి తరం బలహీనంగా, సుఖాసక్తంగా మారింది" అని అన్నారు. ఆయన కోసం ఒక గుర్రం సిద్ధంగా ఉంచినా, ఆయన దానిపై ఎప్పుడూ ఎక్కలేదు.

ప్రతి ఉదయం ప్రార్థనల తరువాత గాంధీజీ సత్యాగ్రహులను ఉద్దేశించి ప్రసంగించి, వారి ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇస్తారు. సరిగ్గా ఉదయం 6 గంటలకు ప్రస్థానం మొదలవుతుంది. ఆయన చెప్పేవారు, "మన యాత్ర పవిత్ర యాత్ర. మన సమయంలోని ప్రతి క్షణానికి లెక్క చెప్పగలగాలి."

ప్రతి ఒక్కరూ రాత్రి 9 గంటలకు విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. కానీ అందరికంటే ముందుగా గాంధీజీ ఉదయం 4 గంటలకే లేచి, లేఖలు రాయడం మొదలు పెడతారు. ఒకసారి నూనె అయిపోయి దీపం ఆరిపోయినప్పుడు, ఆయన ఎవరినీ లేపకుండా, చంద్రకాంతిలోనే లేఖ రాశారు.

ప్రతి సోమవారం గాంధీజీకి మౌనవ్రత దినం, సత్యాగ్రహులకు విశ్రాంతి దినం. అయిదేళ్ల క్రితం ఆయన ప్రతి సోమవారాన్ని మౌనదినంగా నిర్ణయించారు, దానిని ఎప్పుడూ ఉల్లంఘించలేదు. వైస్రాయ్ వంటి ముఖ్య వ్యక్తులను కూడా ఆ రోజున కలవాల్సివచ్చినా, ఆయన మాట్లాడకపోగా, అవసరమైతే రాసి చెప్పేవారు. ఎవరో ఒకరు ఆయనను అడిగారు "మీరు సోమవారాల్లో ఎందుకు మాట్లాడరు?" ఆయన నవ్వుతూ సమాధానమిచ్చారు: "నాకు వారంలో ఒక విశ్రాంతి దినం కావాలి. రోజూ ఇన్ని ప్రశ్నలు అడుగుతారు, నాకు క్షణం కూడా ప్రశాంతంగా ఉండదు."

సత్యాగ్రహులు తెల్లవారుజామున చల్లని గాలిలో, సాయంత్రం తిరిగి నడుస్తూ, మధ్యాహ్నం ఒక గ్రామంలో విశ్రాంతి తీసుకొని, రాత్రికి మరో గ్రామంలో నిలిచేవారు. వారు బహిరంగ ప్రదేశాల్లో నిద్రించి, అత్యంత సాదాసీదా ఆహారం తీసుకునేవారు. గ్రామస్థులు ఆహారం/వసతి కోసం డబ్బు ఖర్చు చేయకూడదని, దానం చేయకూడదని గాంధీజీ చెప్పారు. ఆయన అన్నారు: "స్వరాజ్యం డబ్బుతో రాదు. డబ్బుతో వస్తే నేను చాలా కాలం క్రితమే తెచ్చేవాణ్ణి. కావలసింది మీ త్యాగం, మీ రక్తం." సత్యాగ్రహులకు అవసరమైనది కేవలం ఉడకపెట్టని ఆహారం, పరిశుభ్రమైన విశ్రాంతి స్థలం మాత్రమే.

చారిత్రాత్మక దండి యాత్ర

దండి యాత్ర కేవలం రాజకీయ ఉద్యమం కాదు. అది ప్రజలకు విద్యనిచ్చే యాత్ర. సాధారణ జీవితం గడపడం ద్వారా, గ్రామస్థులపై తక్కువ భారం వేయడం ద్వారా, ఆయన పేద ప్రజలతో తన ఐక్యతను చూపాలనుకున్నారు. అందుకే సూరత్ నుండి లారీ ద్వారా తాజా పాలు, కూరగాయలు తెప్పించిన కొందరిపై ఆయన విమర్శలు చేశారు. అలాగే బండి/కారు కనిపిస్తే దానిపై ఎక్కే వారిని మందలించారు. ఒకసారి ఒక కూలీ పెద్ద కిరోసిన్ దీపాన్ని మోసుకుంటూ వెళ్తున్నప్పుడు ఆయన కోపగించారు.

ఆయన చెప్పేది ఒకటే ఈ ఉద్యమం భారతదేశంలోని పేద రైతుల కోసం, తక్కువ వర్గాల కోసం. ఆయన ఏ రూపంలోనైనా దోపిడీకి వ్యతిరేకం. బ్రిటిష్ పాలనలోని దోపిడీని భారతీయ దోపిడీతో మార్చడం సరైంది కాదని అన్నారు.

“మనమూ ప్రభుత్వ విలాసవంతమైన జీవనాన్ని విమర్శించాలంటే, మనం కూడా విలాసవంతంగా ఉండకూడదు. మనం ప్రజల మాదిరిగానే జీవించాలి. పేద

దేశానికి మించిన స్థాయిలో జీవించడం దొంగతనపు ఆహారం తినడమే. దొంగ ఆహారం తిని స్వాతంత్ర్యం పొందలేము," అని అన్నారు.

మార్గమధ్యంలోని ప్రతి గ్రామంలో స్థానిక నాయకులు గాంధీజీని కలుసుకుని, ఉప్పు చట్ట ఉల్లంఘన తరువాత తమ ప్రాంతంలో పౌర అవిధేయతా ఉద్యమం కోసం ప్రణాళికలు చర్చించారు.

గాంధీజీ పిలుపుతో 300కిపైగా గ్రామాధికారులు తమ ప్రభుత్వ పదవులకు రాజీనామా చేశారు. అయితే కొందరు ప్రభుత్వ సేవకులను బహిష్కరించడంలో ప్రజలు హద్దులు మీరుతుండటాన్ని గాంధీజీ నియంత్రించారు. కొన్నిచోట్ల బహిష్కరణ అంత తీవ్రంగా ఉండేది, పోలీసు/అధికారులు ఆహారం కూడా కొనలేకపోయేవారు. గాంధీజీ వారిని మందలిస్తూ అన్నారు: "అధికారులను ఆకలితో చంపడం ధార్మికతకు విరుద్ధం. డయర్ జనరల్ పాము కాటుకు గురైనప్పటికీ, నేను అతని విషాన్ని పీలుస్తాను."

జనరల్ డయర్ అంటే పదకొండు సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన జలియన్ వాలాబాగ్ హత్యాకాండకు కారణమైన వ్యక్తి. ఆయన చేసిన దారుణాన్ని ప్రజలు మరచిపోలేదు. ఆయన గురించిన జ్ఞాపకం గాంధీజీ మనసులోకి రావడానికి కారణం, ఖరాగ్ బహదూర్ అనే ఒక గూర్ఖా యోధుడు యాత్ర మొదలైన తరువాత చేరాలనుకోవడం. మొదట గాంధీజీ అనుమతించకపోయినా, జలియన్ వాలాబాగ్‌లో గూర్ఖాలు నిస్సహాయ ప్రజలపై కాల్పులు జరిపిన పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తంగా ఇది చేయాలనుకున్నానని ఖరాగ్ బహదూర్ చెప్పడంతో గాంధీజీ అంగీకరించారు. అలా సబర్మతి ఆశ్రమం నుండి బయలుదేరిన డెబ్బై ఎనిమిది మంది సత్యాగ్రహులకు మరొకరు చేరారు.

అధ్యాయం – 6

దండి వైపు నెమ్మదిగా సాగిన 24 రోజుల దీర్ఘ యాత్ర భారతదేశ ప్రజలనే కాదు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న ప్రజల దృష్టినీ ఆకర్షించింది.

ఆ యాత్ర పత్రికలలో, వార్తాచిత్రాల్లో ప్రధానాంశమైంది. ప్రభుత్వము కొన్ని రాష్ట్రాల్లో వార్తాచిత్రాల ప్రదర్శనను నిషేధించినప్పుడు, గాంధీజీ కార్యదర్శి వ్యాఖ్యానించారు:

"భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటం సినిమాలపై ఆధారపడదు."

దేశమంతా గాంధీజీ వైపే చూపు మళ్లింది. నెహ్రూ గారు ఇలా అన్నారు:

"ఈ రోజు యాత్రికుడు తన దీర్ఘ యాత్రను కొనసాగిస్తున్నాడు. చేతిలో దండ పట్టుకొని, గుజరాత్ ధూళిమయమైన రహదారులపై ధైర్యంగా, నిశ్చలంగా అడుగులు వేస్తున్నాడు. ఆయన వెనుక ఆయన విశ్వాసపాత్రులైన సహచరులు నడుస్తున్నారు. గతంలో ఆయన ఎన్నో ప్రయాణాలు చేశారు, ఎన్నో కష్టాల రహదారులు దాటారు. కానీ ఈ యాత్ర వారన్నింటికంటే పొడవైనది, కఠినమైనది. ఆయనలో అగ్నిలా దహిస్తున్న నిశ్చయం ఉంది తన దుర్దశలో ఉన్న ప్రజల పట్ల అగాధమైన ప్రేమ ఉంది. సత్యం పట్ల దహించే భక్తి, స్వేచ్ఛ పట్ల ప్రేరణ కలిగించే తపన ఆయనలో ఉంది... ఇది పొడవైన యాత్ర ఎందుకంటే గమ్యం భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం, కోట్లాది ప్రజల దోపిడీకి ముగింపు."

మార్చి 21న, సముద్ర యాత్ర ప్రారంభమైన తొమ్మిది రోజుల తరువాత, ఆల్ ఇండియా కాంగ్రెస్ కమిటీ అహ్మదాబాద్‌లో సమావేశమైంది. వారు గాంధీజీ ఉద్యమాన్ని ఆమోదించి, దేశమంతా ప్రతిస్పందించాలని ఆశించారు. మహాత్మా గాంధీజీ దండిలో ఉప్పు చట్టం ఉల్లంఘించిన వెంటనే, ప్రతి రాష్ట్రంలోని కాంగ్రెస్ కమిటీలు కూడా అదే చేయవచ్చని అనుమతి ఇచ్చారు.

అప్పట్లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు పండిట్ జవహర్లాల్ నెహ్రూ గారు, తన తండ్రి మోతీలాల్ నెహ్రూ గారితో కలిసి జాంబుసార్‌లో గాంధీజీని కలిశారు. వారు రాబోయే సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనదలచిన ప్రతి స్వచ్ఛంద సేవకుడు తీసుకోవలసిన ప్రతిజ్ఞను రూపొందించారు. అది ఇలా ఉంది:

1. నేను భారత స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించడానికి జాతీయ కాంగ్రెస్ చేపట్టిన పౌర అవిధేయత ఉద్యమంలో పాల్గొనదలచుకున్నాను.

2. నేను కాంగ్రెస్ సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరిస్తున్నాను అంటే, భారత ప్రజలు శాంతియుతమైన, చట్టబద్ధమైన మార్గాల ద్వారా పూర్ణ స్వరాజ్యాన్ని సాధించాలి.

3. నేను జైలుకెళ్లడానికి, ఈ ఉద్యమంలో ఎదురయ్యే అన్ని కష్టాలు, శిక్షలను భరించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను.

4. జైలుకెళ్లిన సందర్భంలో, నా కుటుంబానికి కాంగ్రెస్ నిధుల నుండి ఆర్థిక సహాయం కోరను.

5. ఉద్యమ బాధ్యుల ఆదేశాలను నేను విధేయంగా పాటిస్తాను.

వేలాదిమంది ఈ ప్రతిజ్ఞ తీసుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. యాత్ర కొనసాగుతున్న కొద్దీ దేశమంతా దేశభక్తి ఉత్సాహంతో ఉప్పొంగిపోయింది. భారత జెండా ఎగురవేయబడుతూ, చట్టానికి విరుద్ధమైన ప్రసంగాలు దేశమంతా వినిపించాయి.

అనేక మందిని అరెస్టు చేసి జైలుకి పంపారు. అయినప్పటికీ వారు గాంధీజీ చెప్పినట్టు శాంతియుతంగా ఉన్నారు.

"నిన్ను జైలుకి పంపితే భక్తితో వెళ్ళు, దాడి చేస్తే ఆనందంగా భరించు, కాల్చితే శాంతిగా మరణించు" అని గాంధీజీ ప్రజలకు ఉపదేశించారు:

గాంధీజీ ప్రజలపై అంతటి ప్రభావం చూపారు. వారు ఆయన మాటలను ప్రశ్నించకుండా అనుసరించేవారు. వారి ఉద్యమం న్యాయమైనదని వారు నమ్మారు. వారి మనసుల్లో ఆయన మాటలు ప్రతిధ్వనించాయి:

"ప్రస్తుత ప్రభుత్వం అవినీతిపరమైనది, చెడ్డది... అలాంటి ప్రభుత్వానికి విధేయత పాపం, అవిధేయత పుణ్యం. మూడొందల ఇంగ్లిష్ వ్యక్తుల భయంతో మూడు కోట్ల భారతీయులు నడిచే దృశ్యం, పాలకుడికి కూడా, ప్రజలకు కూడా అవమానకరం. ఈ చెడు వ్యవస్థను గ్రహించినవారికి దానిని నిర్మూలించటమే తమ కర్తవ్యం. దానికోసం ఏ ప్రమాదాన్నయినా ఎదుర్కోవడం వారి స్పష్టమైన ధర్మం."

దేశవ్యాప్తంగా పెరిగిన జాతీయతా జ్వాలలతో ప్రభుత్వం కుంగిపోతున్న సంకేతాలు కనిపించాయి. వారు ఉప్పు పన్ను విషయాన్ని టారిఫ్ బోర్డుకు అప్పగించి, ఉప్పును తక్కువ ధరలో ప్రజలకు అందుబాటులోకి తేవాలని వాగ్దానం చేశారు. కానీ గాంధీజీ దాంతో సంతృప్తి చెందలేదు.

ఇప్పటికే సత్యాగ్రహులు సముద్రానికి దగ్గరయ్యారు. కొబ్బరి చెట్లు ఎక్కువగా కనిపించసాగాయి, సముద్ర పక్షులు ఎగురుతున్నాయి, సముద్ర గాలి ముఖాలను తాకింది. దండికి కేవలం 20 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న నౌసారీ పట్టణంలో గాంధీజీ ఇలా అన్నారు “నేను నాకు కావలసినదాన్ని సాధించి తిరిగి వస్తాను, లేదా నా మృతదేహం సముద్రంలో తేలుతుంది.”

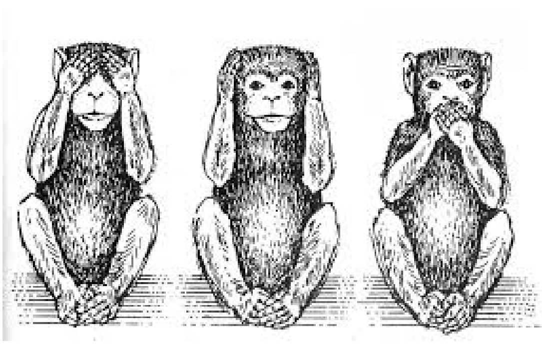
ఏప్రిల్ 3న గాంధీజీ యంగ్ ఇండియా పత్రికలో వ్యాసం రాసి, ఏప్రిల్ 6న దండిలో ఉప్పు చట్టం ఉల్లంఘనతో ప్రారంభమయ్యే మహా పౌర అవిధేయతా ఉద్యమానికి పిలుపునిచ్చారు. ఈ తేదీని ఆయన 1919లో జలియన్‌వాలాబాగ్ హత్యాకాండ బలుల జ్ఞాపకార్థం “జాతీయ వారం” ప్రారంభ దినంగా ఎంచుకున్నారు.

ఏప్రిల్ 5 ఉదయం సత్యాగ్రహులు దండి చేరుకున్నారు. అక్కడి ఒక వ్యాపారి తన బంగ్లాను గాంధీజీకి వసతి కోసం ఇచ్చాడు. ఆ రోజంతా ఆయన ప్రార్థన, ధ్యానంలో గడిపారు. వేద పఠనాలు వినిపించబడ్డాయి. బంగ్లా కిటికీ నుండి ఆయన సముద్రపు అలలను చూశారు. తీరంపై సముద్రం వదిలిన ఉప్పు మచ్చలు కనిపించాయి.

దండిలో గాంధీజీని కలవడానికి పలువురు జర్నలిస్టులు చేరుకున్నారు. ఆయన అసోసియేటెడ్ ప్రెస్‌కి ఇలా చెప్పారు:

"మార్చ్ మొత్తాన్ని అంతరాయం లేకుండా సాగనిచ్చినందుకు ప్రభుత్వాన్ని అభినందించక తప్పదు. కానీ రేపటి నుండి అనేకమంది ప్రజలు ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించబోతున్నప్పుడు కూడా ప్రభుత్వం ఇలాగే సహనంగా ఉంటుందా అని చూడాలి. దేవుని చిత్తం ఉంటే, రేపు ఉదయం 6.30కి నా సహచరులతో కలిసి పౌర అవిధేయతా ఉద్యమాన్ని ప్రారంభిస్తాను."

"జలియన్‌వాలాబాగ్ నరమేధం జరిగినప్పటి నుండి ఏప్రిల్ 6 మనకు ప్రాయశ్చిత్తం, పవిత్రతా దినం. కాబట్టి మేము దానిని ఉపవాసం, ప్రార్థనలతో ప్రారంభిస్తున్నాం. రేపటి నుండి ప్రారంభమయ్యే జాతీయ వారాన్ని దేశమంతా అదే ఆత్మతో పాటించాలి. ఈ న్యాయ పోరాటంలో ప్రపంచం మన పక్షాన నిలవాలని కోరుకుంటున్నాను." గాంధీజీతో వచ్చిన సత్యాగ్రహులు సముద్ర తీరంలో నడుచుకుంటూ, కొందరు స్నానం చేశారు. గాంధీజీ ఉన్న బంగ్లా ప్రాంగణంలో పోలీసులు మోహరించారు. కానీ అన్నీ ప్రశాంతంగా ఉన్నాయి ఎవరికీ ఆందోళన చెందాల్సిన అవసరం లేదు.

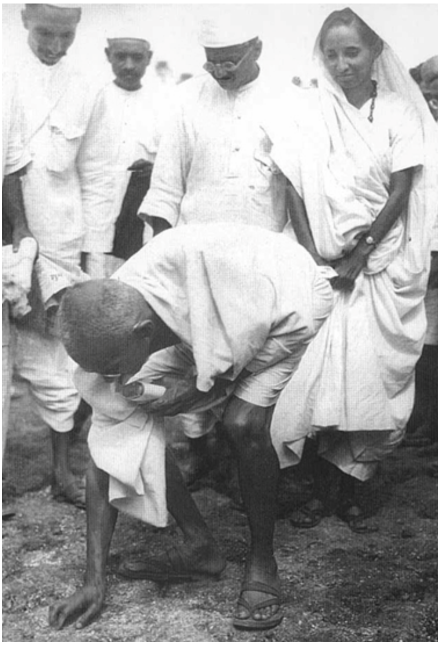

అధ్యాయం–7

1930 ఏప్రిల్ 6వ తేదీ ఉదయం, గాంధీజీ బంగళా మెట్లు దిగుతుండగా, రాత్రంతా వేచి ఉన్న దాదాపు నాలుగు వేల మంది ఆయనకు స్వాగతం పలికారు.

గాంధీజీ కొంతసేపు సముద్రంలో ఈదారు. ఆయన సహచరులు సత్యాగ్రహం ప్రారంభించాల్సిన సమయం దగ్గరపడిందని చెప్పినప్పుడు, ఆయన సముద్ర తీరంలో వంగి ఒక గుప్పెడు ఉప్పును చేతిలోకి తీసుకున్నారు.

ఆ ఉప్పు స్ఫటికాలను గాంధీజీ తన చేతిలో చూపుతూ ప్రజల ముందు ఉంచినప్పుడు, ఆయన ముఖం ప్రశాంతంగా మెరిసింది. భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి ఇది కొత్త చిహ్నంగా మారింది.

దండి సముద్ర తీరంలో ఒక పిడికెడు సహజ ఉప్పును తీసుకుంటూ ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించిన గాంధీజీ

తర్వాత సత్యాగ్రహులు సమీపంలోని ఒక చిన్న కాలువవద్దకు వెళ్లారు. అక్కడ తీరంలో కంటే ఎక్కువ ఉప్పు నిక్షేపాలు ఉండేవి. సమీప గ్రామం నుండి వచ్చిన యాభై ఆరుగురు స్వచ్ఛంద సేవకులు ఉప్పును సేకరించి, గుట్టలా పేరబెట్టి, బస్తాల్లో వేసుకుని తీసుకెళ్లారు.

మొత్తం కార్యక్రమం క్రమశిక్షణతో సాగింది. ప్రతి దశ పూర్తయినప్పుడు నాయకుడు వీపు వీపు శబ్దం చేస్తూ సూచనలు ఇచ్చేవాడు. చూస్తుంటే వారికి చాలా కాలంగా శిక్షణ ఇచ్చినట్టు అనిపించింది.

ఆ ఉదయం దాదాపు ఐదు వందల కిలోల ఉప్పు సేకరించబడింది. సాయంత్రం అయ్యేసరికి పోలీసులు వచ్చి ఆ ఉప్పును స్వాధీనం చేసుకున్నారు. కానీ వారు వెళ్ళగానే గ్రామస్తులు తిరిగి ఉప్పును సేకరించి గ్రామంలో పంచిపెట్టారు.

ఉప్పు చట్టం ఉల్లంఘించబడింది. భారతీయులు చర్య తీసుకోవాలన్న సంకేతం ఇచ్చబడింది.

ఒక పత్రికా ప్రకటనలో గాంధీజీ ప్రజలను ఉద్దేశించి "ప్రతి చోటా ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించండి. ఉప్పును శుభ్రపరచడం, తయారు చేయడం తెలిసినవారు ఇతరులకు కూడా నేర్పండి. కానీ గ్రామస్తులకు స్పష్టంగా చెప్పాలి ఉప్పు తయారు చేస్తే వారు అరెస్ట్, జరిమానా, జైలుశిక్ష వంటి ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కోవాల్సి ఉంటుంది. అయినా చట్టాన్ని బహిరంగంగానే ఉల్లంఘించాలి" అన్నారు.

జాతీయ వాదులంతా ఉప్పు చట్టం మీద దాడి కొనసాగించాలన్న పిలుపు ఇచ్చారు.

అలాగే ప్రజలు విదేశీ బట్టలను బహిష్కరించాలి, ఖాదీని తయారు చేసి వాడాలి, మద్యం తాగడాన్ని మానుకోవాలని కోరారు.

దేశమంతా సముద్రపు నీటితో ఉప్పు తయారు చేసే విధానాన్ని వివరించే పత్రికలు, పత్రికలు విస్తరించాయి. భారత తీరప్రాంతమంతా ప్రజలు తమ చేతులతో పళ్ళెములు పట్టుకుని సముద్రంలోకి దిగి ఉప్పు తయారీకి దిగారు.

అంతర్గత ప్రాంతాల్లో కూడా ప్రజలు ఉప్పు తయారు చేశారు. పెద్ద ఎత్తున సభలు, జ్వాలాముఖి ప్రసంగాలు, ప్రదర్శనలు జరిగాయి. దేశమంతా బ్రిటిష్ బట్టలను దహనం చేశారు. మద్యం దుకాణాల ముందు నిరసనలు జరిగాయి. కొందరు ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు రాజీనామాలు చేశారు.

గుజరాత్‌లో పౌర అవిధేయత ఉద్యమం వేగంగా విస్తరించింది. ప్రభుత్వం నాయకులను అరెస్ట్ చేసింది, కానీ వెంటనే కొత్త నాయకులు ముందుకు వచ్చారు.

అరెస్ట్ అయిన వారిని గాంధీజీ అభినందించారు. ఆయన "జైలుశిక్ష వంటి పరీక్షలను పౌర ప్రతిఘటనకారులు గౌరవంగా ఎదుర్కోవాలి" అన్నారు.

"అహింస మనిషి చేతిలోని ముష్టి ఉప్పులో భారత గౌరవం ప్రతిబింబిస్తోంది. ఆ ముష్టి విరిగిపోయినా, అది తన ఉప్పును వదలదు. సత్యాగ్రహుల చేతిలో ఉన్న ఉప్పు దేశ గౌరవానికి చిహ్నం. ఆ ఉప్పును బలవంతంగా మాత్రమే తీసుకోగలరు. ప్రజలు తమ దగ్గర ఉన్న ఉప్పును రక్షించడానికి ప్రయత్నించాలి కానీ కోపం లేకుండా, హింస లేకుండా" అని ఆయన ప్రజలకు చెప్పారు.

1930 ఏప్రిల్ 13న దండిలో జరిగిన మహిళా సమావేశంలో "మహిళలు కూడా జాతీయ ఉద్యమంలో పాల్గొనాలి" అని గాంధీజీ అన్నారు.

గాంధీజీ సూచనలను ప్రజలు ఎంత బాగా అర్థం చేసుకున్నారో త్వరలో స్పష్టమైంది. బాంబేలో కాంగ్రెస్ హౌస్‌పై పోలీసులు దాడి చేశారు. వారు పై అంతస్తుకు వెళ్లి పైకప్పుపై ఉంచిన 32 ఉప్పు పాత్రలను పగులగొట్టడం ప్రారంభించారు. ఆ పనిని పూర్తిచేయడానికి రెండు గంటలు పట్టింది. ఆలోపు ఆ భవనం చుట్టూ, దాని వైపు వచ్చే రహదారులపై అరవై వేల మందికి పైగా జనసమూహం చేరింది.

పోలీసులు కిందికి వచ్చి కార్యాలయంలోకి ప్రవేశించాలనుకుంటే, ఆరుగురు మహిళలు వారి దారిని అడ్డుకున్నారు. వారి నాయకురాలు ధైర్యంగా అన్నారు

"మమ్మల్ని అరెస్ట్ చేయండి / మీకు నచ్చినది చేయండి, కానీ మేము మా విధి స్థానాన్ని విడిచిపెట్టము."

పోలీసులు సహనం కోల్పోయి మహిళలను తోసివేశారు. బయట ఉన్న ప్రజలు జాతీయ గీతాలు పాడుతూ ప్రశాంతంగా నిలబడ్డారు. తరువాత పోలీసులు కింద ఉన్న ఉప్పు పాత్రలపై దాడి చేశారు. కానీ వందమంది స్వచ్ఛంద సేవకులు వాటి చుట్టూ వలయంగా నిలబడి ఉండటంతో, ఆ వలయాన్ని పగులగొట్టడానికి పోలీసులు అనేకసార్లు దాడి చేయాల్సి వచ్చింది.

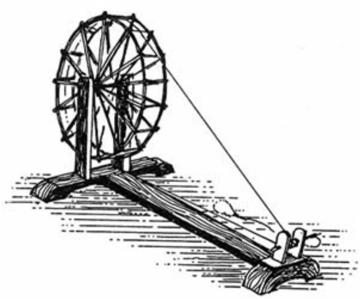
స్వచ్ఛంద సేవకులు హింసను ఎదుర్కొన్నా కూడా నవ్వుతూ సహనంగా భరించారు. ఎవ్వరూ పోలీసులపై ప్రతిదాడి చేయలేదు, తోసివేయలేదు. బయట ఉన్న జనసమూహం కూడా ప్రశాంతంగా నిలిచింది.

ఇది అహింసా ఉద్యమానికి అద్భుత ఉదాహరణ. గాంధీజీ హృదయం ఆనందంతో నిండిపోయే విధంగా ఇది జరిగింది. జనసమూహం పోలీసులను సులభంగా జయించగలిగినా, అలా చేయలేదు.

స్వచ్ఛంద సేవకుల సహనం, ధైర్యం, దేశభక్తిని చూసి పలువురు వెంటనే సత్యాగ్రహంలో చేరేందుకు ముందుకు వచ్చారు.

ఉద్యమం విస్తరించేకొద్దీ, చట్టవిరుద్ధంగా తయారైన / సేకరించిన ఉప్పు బహిరంగంగా పట్టణ వీధుల్లో అమ్మబడింది. అహ్మదాబాద్‌లో మొదటి వారంలో తయారైన రూ.11 వేల విలువైన ఉప్పు అమ్మబడింది / పంపిణీ చేయబడింది.

గాంధీజీ దండిలో తీసుకున్న ఉప్పు తక్కువ నాణ్యతగలదై, వాడడానికి పనికిరాకపోయినా, దాని ప్రతీకాత్మక విలువ ఎంతో ఉంది. ఆ ఉప్పును వేలంలో పెట్టినప్పుడు అది రూ.16 వేలకు కొనబడింది.

అధ్యాయం – 8

చాలా మంది నాయకులు, మరింత మంది ప్రజలు ఉద్యమం వ్యాపించడంతో అరెస్టు చేయబడ్డారు. కొద్ది కాలంలోనే దాదాపు లక్ష మంది జైలులో ఉన్నారు.

ప్రభుత్వం క్రూరంగా ప్రవర్తించడం ప్రారంభించింది. ముగ్గురు/నలుగురు పోలీస్‌లు ఒకే ఒక్క సత్యాగ్రహిపై దాడి చేసి, అతని మణికట్టులు, బొటనవేళ్లు మడతపెట్టి/నేరికి పడేసి, రక్తస్రావం అయ్యే వరకు తొక్కడం సాధారణం అయింది. ఇది అంతా అతని వద్ద ఉన్న ఉప్పును తొలగించడానికే.

ఒడిశాలోని బాలేశ్వర్ జిల్లాలో ఉప్పు సత్యాగ్రహం గురించి ఒక ప్రత్యక్ష సాక్షి ఇలా చెప్పాడు:

“స్వచ్ఛంద సేవకులు ‘ఉప్పు నేల’ తీసుకువచ్చి ఉప్పు తయారు చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నప్పుడు, పోలీసులు వారిపై దాడి చేసి కొట్టడం, తన్నడం ప్రారంభించారు. వారి సహనభరితమైన నిశ్శబ్ద సహనం చూసి ప్రేక్షకుల కళ్లలో నీళ్లు తిరిగాయి. చివరికి కొట్టడం, తన్నడం అలసిపోయి, పోలీసులు స్వచ్ఛంద సేవకులు తయారు చేసిన ‘ఉప్పు నేల’ మడుగును తొక్కి సరిచేశారు. అయినప్పటికీ, స్వచ్ఛంద సేవకులు ఉదయం నుండి మధ్యాహ్నం వరకు, మళ్లీ మధ్యాహ్నం మూడు గంటల నుండి సాయంత్రం ఆరు గంటల వరకు పని చేశారు. చాలామంది ఆ ‘ఉప్పు నేల’ను తమ శిబిరానికి తీసుకువెళ్లి దానితో ఉప్పు తయారు చేశారు. ఆ ఉప్పును బాలేశ్వర్ పట్టణంలో బహిరంగంగా విక్రయించారు.”

తరువాత పోలీసులు స్వచ్ఛంద సేవకుల చేతుల నుండి ‘ఉప్పు మట్టి’ని లాక్కోవడానికి ప్రయత్నించారు. కానీ వారందరినీ అడ్డుకోలేకపోయారు. మళ్లీ ఉప్పు తయారై విక్రయించబడింది.

ఇంతలో సమీప గ్రామాల ప్రజలు కూడా ఉప్పు తయారు చేయడం ప్రారంభించారు. అధికారులకు ఇది తెలుసు కానీ వేలాదిమంది ప్రభుత్వాన్ని ధిక్కరిస్తుండటంతో వారు పెద్దగా ఏమీ చేయలేకపోయారు. నాయకుల్లా కనిపించిన వారిని అరెస్ట్ చేసే విధానాన్ని వారు అనుసరించారు, కానీ అది ప్రజలను భయపెట్టలేకపోయింది.

గ్రామస్తులు ప్రభుత్వ ఉద్యోగులను బహిష్కరించి ప్రతీకారం తీర్చుకున్నారు. గ్రామాల్లో ఏ ప్రభుత్వ అధికారి ఏటువంటి వస్తువూ కొనుగోలు చేయలేకపోయాడు. అన్ని వస్తువులు బాలేశ్వర్ నుండి తెప్పించుకోవాల్సి వచ్చింది.

ఈ రకమైన సామాజిక బహిష్కరణ దేశమంతటా జరిగింది, ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు తీవ్ర ఇబ్బందులు పడ్డారు.

ప్రతి చోటా పోలీస్ దౌర్జన్యాల గురించి వార్తలు వచ్చాయి. ఢిల్లీలో "పోలీసులు ఉప్పు ఉన్న బకెట్‌ను సత్యాగ్రహుల చేతుల నుండి లాక్కోవడానికి ప్రయత్నించగా, పది మంది గాయపడ్డారు, అందులో ఐదుగురు తీవ్రంగా గాయపడ్డారు" అని నివేదించారు.

బీహార్ నుండి, స్వాతంత్ర్యం అనంతరం భారతదేశపు తొలి రాష్ట్రపతిగా ఉన్న రాజేంద్రప్రసాద్ ఇలా నివేదించారు:

"మా ప్రణాళిక ప్రకారం మొదటి ఐదుగురు స్వచ్ఛంద సేవకుల బృందం ఉదయాన్నే బయలుదేరింది. వారు రోడ్డుపై నడుస్తుండగా, ఒక యూరోపియన్ అధికారి ఆధ్వర్యంలోని సైనికులు వారిని చేరుకున్నారు. ముగ్గురిని ఆ యూరోపియన్ అధికారి దారుణంగా కొట్టి కాలువలోకి విసిరేశాడు. మా స్వచ్ఛంద రక్షకులు వారిని అక్కడి నుండి తీసుకువచ్చారు.

"రెండవ బృందాన్ని పంపాం, వారినీ కొట్టారు. సాయంత్రం మూడవ బృందాన్ని పంపాం. వారు చేతుల్లో జెండాలు పట్టుకుని వెళ్తుండగా, పోలీసులు వాటిని లాక్కోవడానికి ప్రయత్నించారు. ఇద్దరు యూరోపియన్ అధికారులు నాయకులపై లాఠీలు వాడారు. కానీ ప్రజలు ఎటువంటి ప్రతిఘటన చూపలేదు."

వేలాది మంది పాట్నా నుండి ఉప్పు తయారు చేయగల ప్రాంతానికి బయలుదేరినప్పుడు, పోలీసులు రహదారిలో ఆపేశారు. ఆ జనసందోహం నలభై గంటలపాటు రహదారి మీద, పక్కన ఉన్న పొలాల్లోనే మకాం వేసింది.

వారిని చెదరగొట్టమని పోలీస్‌లు కోరినప్పుడు, రాజేంద్రప్రసాద్ తిరస్కరించారు. అప్పుడు గుర్రాలపై దాడి చేయమని ఆదేశించారు. గుర్రాలు పరుగులు తీస్తుండగా, పురుషులు, మహిళలు నేలపై పడిపోయారు. గుర్రాలు వారిని తొక్కలేదు. ఆగిపోయాయి. తరువాత పోలీసులు నేలపై ఉన్న వారిని లేపి జైలుకు తీసుకువెళ్లారు. కానీ వెంటనే ఇతర ప్రదర్శనకారులు వారి స్థానంలో నిలబడ్డారు.

పంజాబ్‌లోని లూధియానాలో, లాఠీ దాడిలో యాభై మంది గాయపడ్డారు.

వాయువ్య సరిహద్దు రాష్ట్రం (ప్రస్తుత పాకిస్తాన్) లోని పేషావర్‌లో, సమావేశం ముగించుకుని తిరిగి వస్తున్న జనసందోహంపై సైనికులతో నిండిన రెండు బుల్లెట్‌ప్రూఫ్ కార్లు దూసుకెళ్లాయి. చాలా మంది గాయపడ్డారు, కనీసం ముగ్గురు అక్కడికక్కడే మరణించారు. అయినప్పటికీ, ప్రజలు శాంతియుతంగా ఉన్నారు.

మృతులు, గాయపడినవారిని సేకరిస్తుండగా, మోటార్‌సైకిల్‌పై వచ్చిన ఒక ఇంగ్లీష్ అధికారి జనసందోహంలోకి దూసుకెళ్లి, ఒక బుల్లెట్‌ప్రూఫ్ కారుతో ఢీకొని మరణించాడు.

ఇంకా కొందరు ఇంగ్లీష్ సైనికులు అక్కడికి చేరుకున్నారు. ఎటువంటి హెచ్చరిక లేకుండా జనసందోహం మీద కాల్పులు ప్రారంభించారు. అందులో మహిళలు, పిల్లలు కూడా ఉన్నారు.

ప్రజలు అహింసా పాఠాన్ని అద్భుతంగా ప్రదర్శించారు. ముందున్నవారు కూలిపోతే, వెనుకవారు ముందుకు వచ్చి కాల్పులకు గురయ్యారు. కొద్ది సేపట్లోనే శవాలు, గాయపడినవారి గుంపులు ఏర్పడ్డాయి. ఉదయం పదకొండు గంటల నుండి సాయంత్రం ఐదు గంటల వరకు కాల్పులు కొనసాగాయి. అయినా ఒక్కరూ పారిపోలేదు.

మృతదేహాలను సేకరించినప్పుడు, ఒక్క సత్యాగ్రహి వెనుక బుల్లెట్ తగలలేదని తెలిసింది. ఒక్కరైనా ప్రతీకారం తీర్చుకోలేదు. పోలీస్‌లే అంగీకరించారు ఆ గుంపు పూర్తిగా శాంతియుతంగానే ఉన్నదని. ఇంతటి ధైర్యం ఏ యుద్ధంలోనూ కనబడలేదు. గాంధీజీ వారిని ప్రేరేపించారు.

ఈ ఉద్యమంలో మరో ముఖ్య అంశం మహిళల భాగస్వామ్యం. గాంధీజీ ఎల్లప్పుడూ మహిళలను సమానంగా చూడాలని, వారి అడ్డంకులను తొలగించాలని పట్టుబట్టారు. ఇప్పుడు వారు కూడా విదేశీ వస్త్రాలు, మద్యం విక్రయించే దుకాణాల ఎదుట నిరసనలు, పికెటింగ్‌లలో పాల్గొన్నారు. ప్రభుత్వం ఆశ్చర్యానికి గురైంది.

గాంధీజీ ప్రారంభించిన ఈ ఉద్యమం విజయవంతమైంది. పండిట్ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ రాశారు:

“ఒక వసంతం ఒక్కసారిగా విడుదలైనట్లుగా అనిపించింది. జనసమూహాలను ప్రభావితం చేసి, వారిని క్రమపద్ధతిగా చర్య తీసుకునేలా చేయడంలో ఆ మహానుభావుడి అద్భుతమైన నైపుణ్యాన్ని చూసి మేము ఆశ్చర్యపోయాము.”

అధ్యాయం - 9

1930 మే 4న గాంధీజీ వైస్రాయ్‌కు రెండవ లేఖ రాశారు. ఆయన అప్పటికి దండికి ఏడు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న చిన్న గ్రామమైన కారాడీలో ఉన్నారు. ఆయన మరోసారి వైస్రాయ్‌ను "ప్రియ మిత్రమా" అని సంభోదించి, తాను తన సహచరులతో కలిసి ధరాసణాకు చేరి ప్రభుత్వ ఉప్పు కర్మాగారాలపై హక్కు కోసం అడగాలనుకుంటున్నానని రాశారు. గాంధీజీ ఇలా రాశారు – ప్రభుత్వం ఈ "రైడ్" (దాన్ని సరదాగా, చిలిపిగా అలా పిలిచేవారు)ను అడ్డుకోవాలంటే, ఉప్పు పన్నును రద్దు చేయడం ద్వారా,తనను తన బృందాన్ని అరెస్ట్ చేయడం ద్వారా, సత్యాగ్రహులపై దారుణ దాడి చేయడం ద్వారా అడ్డుకోవచ్చని అన్నారు.

సత్యాగ్రహులపై ప్రభుత్వ హింసాత్మక చర్యలే ధరాసణా ఉప్పు కర్మాగారాలపై దాడి చేయడానికి కారణము.

ఆయన ఇంకా ఇలా రాశారు:

"ప్రభుత్వం నాగరిక రీతిలో పౌర నిరసనకారులతో పోరాడుతుందని నేను ఆశించాను. ప్రసిద్ధ నాయకులపట్ల చట్టబద్ధమైన పద్ధతిలో వ్యవహరించినప్పటికీ, సాధారణ సత్యాగ్రహులను చాలా క్రూరంగా కొట్టారు.

"ఇవి వేరువేరు సంఘటనలైతే వాటిని నిర్లక్ష్యం చేయవచ్చు. కానీ బెంగాల్, బీహార్, ఉత్కల్, యూపీ, ఢిల్లీ, బాంబే ప్రాంతాల నుంచి గుజరాత్‌లో జరిగిన అనుభవాలను ధృవీకరించే వార్తలు నాకందాయి.

"కరాచీ, పేశావర్, మద్రాస్ ప్రాంతాల్లో కాల్పులు అనవసరంగా, ఎలాంటి ప్రేరణ లేకుండా జరిగాయని తెలుస్తోంది. బెంగాల్‌లో జాతీయ పతాకాన్ని స్వచ్ఛంద కార్యకర్తల చేతుల్లోనుంచి లాక్కొనే క్రమంలో ఊహించలేని రీతిలో క్రూరమైన చర్యలు జరిగాయని చెబుతున్నారు. వరి పొలాలను తగులబెట్టడం, తిను బండారాలను బలవంతంగా తీయడం వంటి సంఘటనలు చోటుచేసుకున్నాయి. గుజరాత్‌లో కూరగాయల మార్కెట్‌పై దాడి జరిగింది, ఎందుకంటే వ్యాపారులు అధికారులకు కూరగాయలు అమ్మేందుకు నిరాకరించారు.

“ఈ చర్యలు జన సమూహాల ఎదుట జరిగాయి. కాంగ్రెస్ ఆదేశాల ప్రకారం వారు ప్రతీకారం లేకుండా సహించారు.

“సత్యాగ్రహ ధర్మం ప్రకారం, అధికారుల హింస, చట్టవ్యతిరేకత ఎంత పెరుగుతుందో, అంత ఎక్కువగా బాధను సత్యాగ్రహులు స్వచ్ఛందంగా భరించాలి. అత్యంత త్యాగపూర్వకంగా అనుభవించిన బాధ విజయం వైపు నడిపిస్తుంది. గత పదిహేనేళ్లుగా భారతదేశంలో, ఇరవై ఏళ్లుగా విదేశాల్లోను నేను చెబుతున్నాను, ఇప్పటికీ చెబుతున్నాను - హింసను జయించే ఏకైక మార్గం అహింస.”

గాంధీజీ వైస్రాయ్ లార్డ్ ఇర్విన్‌ను వేడుకున్నారు -

“మీ గొప్ప దేశస్థులలో అనేక మంది తీవ్రంగా ఖండించిన, ప్రపంచవ్యాప్తంగా వ్యతిరేకత రేకెత్తించిన ఉప్పు పన్నును మీరు రద్దు చేయండి. మీరు పౌర నిరాకరణను ఎంత ఖండించినా పర్వాలేదు, కానీ మీరు అహింసాత్మక నిరసనకంటే హింసాత్మక తిరుగుబాటును కోరుకుంటారా?”

సాయంత్రం అయ్యాక, లేఖను రాసి, తన దినచర్య ముగించాక, గాంధీజీ ఒక పాత మామిడి చెట్టు కింద ఉన్న కొట్టంలో ఉన్న మంచంపై నిద్రపోయారు. ఆయన అనుచరులలో కొందరు ఆయన పక్కనే, మరికొందరు చెట్ల కింద నిద్రపోయారు.

అర్ధరాత్రి 12.45కి, బూట్ల మోతతో వారు లేచారు. అది సూరత్ జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ - ఒక ఆంగ్లేయుడు - ఆయనతో పాటు ఇద్దరు భారతీయ అధికారులు, ముప్పైమంది తుపాకులు, పిస్టల్లు, కత్తులతో ఉన్న పోలీసులు ఉన్నారు. కొంతమంది ఆయుధధారులు గాంధీజీ నిద్రిస్తున్న కొట్టంలోకి వచ్చారు. జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ తన టార్చ్ కాంతిని గాంధీజీ ముఖంపై వేసాడు.

గాంధీజీ మెలకువ వచ్చి ప్రశాంతంగా అడిగారు -

“మీకు నేను కావాలా?”

“మీరు మోహన్‌దాస్ కరంచంద్ గాంధీనా?” అని జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ అధికారికంగా అడిగాడు.

“అవును,” అని గాంధీజీ కూడా అదే గంభీరతతో సమాధానమిచ్చారు.

జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ తాను ఆయనను అరెస్ట్ చేయడానికి వచ్చానని చెప్పగానే, గాంధీజీ ప్రశాంతంగా అన్నారు,

“దయచేసి, నాకు స్నానానికి, శుద్ధికి కొంత సమయం ఇవ్వండి.”

అధికారి అంగీకరించాడు. గాంధీజీ పళ్ళు తోముకుంటూ అడిగారు,

“మిస్టర్ జిల్లా మేజిస్ట్రేట్, దయచేసి చెప్పగలరా-నేను ఏ నేరం కింద అరెస్ట్ చేయబడ్డాను? సెక్షన్ 124నా?”

“లేదు, సెక్షన్ 124 కింద కాదు. నాకు రాతపూర్వక ఉత్తర్వు ఉంది,” అని మేజిస్ట్రేట్ పొడి స్వరంలో అన్నాడు.

“దయచేసి,” గాంధీజీ అన్నారు, “మీరు అది నాకు చదివి వినిపించగలరా?”

జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ ఆ ఉత్తర్వును చదివాడు -

“గవర్నర్ ఇన్ కౌన్సిల్ మోహన్‌దాస్ కరంచంద్ గాంధీ గారి కార్యకలాపాలను ఆందోళనతో గమనించి, ఆయనను 1827 నాటి నియమావళి XXV ప్రకారం నిర్బంధించాలని, ప్రభుత్వ అనుమతితో జైలులో ఉంచాలని, వెంటనే ఆయనను యెరవాడ సెంట్రల్ జైలుకు తరలించాలని ఆదేశిస్తున్నాడు.”

గాంధీజీ కొన్ని వస్తువులు, పత్రాలు ఒక చిన్న సంచిలో సర్దుకున్నారు, “ప్రార్థనలకు కొంత సమయం ఇవ్వండి” అని కోరారు.

జిల్లా మేజిస్ట్రేట్ అంగీకరించాడు. ఆ తర్వాత గాంధీజీతో ఉన్న వారిలో ఒకరు ఒక భజన్ పాడారు.

ప్రార్థన పూర్తయ్యాక గాంధీజీ మేజిస్ట్రేట్ పక్కన నడిచి, ఆయన చూపిన వాహనంలోకి ఎక్కారు.

గాంధీజీని బాంబే (ముంబై)కి వెళ్తున్న రైల్లో ఎక్కించారు. అధికారులు నిర్ణయించారు-రైలు బోరివలిలో ఆగిన తర్వాత, అక్కడినుంచి ఆయనను కారులో పుణెలోని యెరవాడ సెంట్రల్ జైలుకు తీసుకెళ్లాలని.

విదేశీ పత్రికా ప్రతినిధులు ఈ వార్త తెలుసుకొని, రైలు బోరివలిలో ఆగినప్పుడు అక్కడ వేచిచూస్తున్నారు.

ఒక అమెరికన్ పాత్రికేయుడు అడిగాడు,

"గాంధీగారూ, మీకు ఏదైనా వీడ్కోలు సందేశం ఉందా?"

గాంధీజీ సమాధానమిచ్చారు -

"అమెరికా ప్రజలకు చెప్పండి-వారు విషయాలను స్పష్టంగా అధ్యయనం చేసి, వాటి సత్యాసత్యాలను స్వయంగా నిర్ణయించుకోవాలని."

పత్రికా ప్రతినిధి అడిగాడు,

"మీకు ఎవరిపట్లయినా కోపం/ద్వేషం ఉందా?"

"లేదు," గాంధీజీ నవ్వుతూ అన్నారు, "నన్ను అరెస్ట్ చేస్తారని నేను చాలాకాలంగా ఊహిస్తున్నాను."

"మీ అరెస్ట్ వల్ల భారతదేశమంతటా పెద్ద అశాంతి చెలరేగుతుందని అనుకుంటున్నారా?" అని పాత్రికేయుడు అడిగాడు.

"లేదు, నేను అలా అనుకోవడం లేదు. అయినప్పటికీ, ఎలాంటి అశాంతి జరగకుండా ఉండటానికి నేను అవసరమైన అన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్నాను," అని గాంధీజీ ప్రశాంతంగా సమాధానమిచ్చారు.

గాంధీజీని కిటికీలకు తెరలు వేసిన కారులో యెరవాడ సెంట్రల్ జైలుకు తీసుకెళ్లారు.

జైలు అధికారులు తమ ఖైదీ వివరాలను నమోదు చేశారు -

ఎత్తు: 5 అడుగులు 5 అంగుళాలు (సుమారు 166 సెం.మీ.),

గుర్తులు: కుడి తొడపై గాయం మచ్చ, కుడి కంటి క్రింద చిన్న మచ్చ, ఎడమ మోచేతి కింద పచ్చి బఠాణీ అంత గాయం మచ్చ.

ఏ విచారణా జరగలేదు, శిక్షా విధానమూ లేదు, నిర్బంధ కాలం కూడా నిర్ణయించబడలేదు.

ప్రభుత్వం అవసరమని భావించినంతకాలం గాంధీజీ జైలులో ఉంచబడవలసి ఉంది.

గాంధీజీ అరెస్టు అయిన వార్త వ్యాపించగానే, దేశమంతటా ప్రదర్శనలు జరిగాయి, కానీ ప్రజలు అహింసాత్మకంగా వ్యవహరించారు. బాంబే, ఢిల్లీ, నవసారీ, అహ్మదాబాద్, సూరత్ నగరాల్లో హర్తాళ్లు ప్రకటించబడ్డాయి. మరుసటి రోజున మరిన్ని ప్రాంతాలు కూడా హర్తాళ్‌లో పాల్గొన్నాయి.

విదేశాల్లో కూడా ప్రతిస్పందనలు కనబడ్డాయి. పనామాలో భారతీయ వ్యాపారులు 24 గంటలపాటు తమ వ్యాపారాలను మూసివేశారు. సుమాత్రాలోని భారతీయులు కూడా అదే చేశారు. నైరోబీలో భారతీయ సమాజం హర్తాల్ చేసింది. అమెరికాలోని 102 మంది క్రైస్తవ పూజారులు బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రికి టెలిగ్రామ్ పంపి, గాంధీజీ, భారత ప్రజలతో స్నేహపూర్వక పరిష్కారం కోసం ప్రయత్నించాలని కోరారు. యూరప్ అంతటా ఉన్న పత్రికలు గాంధీజీ గురించి వార్తలతో నిండిపోయాయి.

గాంధీజీకి లభిస్తున్న విస్తృత మద్దతు చూసి, ప్రభుత్వం యెరవాడ సెంట్రల్ జైలులో ప్రదర్శనలు జరిగే ప్రమాదముందని భయపడి, ఆయనను రహస్యంగా పుణెలోని పురందర్ కొండలలో ఉన్న శివాజీ కోటకు తరలించింది.

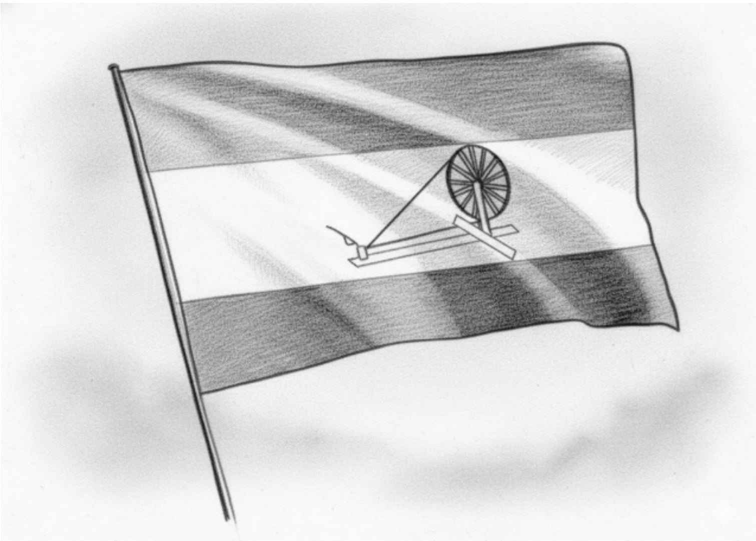
గాంధీజీ తన అరెస్టును ముందుగానే ఊహించి, ఏప్రిల్ 9వ తేదీన భారత ప్రజల కోసం ఒక సందేశం సిద్ధం చేశారు. ఆయన అరెస్టయిన వెంటనే ఆ సందేశం విడుదల చేయబడింది:

"ఈ పోరాటం ఆరంభమైనట్లుగానే అహింసా మార్గంలో కొనసాగితే, ఎక్కువ కాలం కాకముందే మన దేశంలో పూర్ణ స్వరాజ్యం స్థాపించబడుతుంది. అంతేకాకుండా, మన భారతదేశం, దాని మహత్తర గతానికి తగిన పాఠాన్ని ప్రపంచానికి నేర్పిన వారమవుతాము.

త్యాగం లేకుండా పొందిన స్వరాజ్యం ఎక్కువకాలం నిలవదు.. నా అరెస్టు గురించి నా సహచరులు గానీ, ప్రజలు గానీ కలత చెందవద్దు; ఎందుకంటే ఈ ఉద్యమాన్ని నడిపిస్తున్నది నేను కాదు, దేవుడే.

ప్రతి గ్రామస్థుడు తాను ఉప్పు తయారు చేయాలి/నిషేధిత ఉప్పును తెచ్చుకోవాలి. సోదరీమణులు మద్యం దుకాణాలు, నల్ల మందు గృహాలు, విదేశీ బట్టల దుకాణాల ముందు పికెటింగ్ చేయాలి. ప్రతి ఇంటిలో యువకులు, వృద్ధులు ప్రతిరోజూ చరఖా నడిపి నూలు తీయాలి. విదేశీ బట్టలను దహనం చేయాలి.

హిందువులు, ముస్లింలు, సిక్కులు, పార్సీలు, క్రైస్తవులు అందరూ హృదయపూర్వక ఐక్యతను సాధించాలి. విద్యార్థులు ప్రభుత్వ పాఠశాలలు, కళాశాలలను విడిచిపెట్టాలి. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు తమ ఉద్యోగాలకు రాజీనామా చేసి ప్రజాసేవకు అంకితమవ్వాలి. అప్పుడు పూర్ణ స్వరాజ్యం మన తలుపు తట్టడం తప్పదు."

అధ్యాయం - 10

గాంధీజీ అరెస్ట్ కావడంతో అతను ధరాసన ఉప్పు నిల్వపై యుద్ధానికి ముందుండలేకపోయాడు; అతని స్థానానికి అబ్బాస్ త్యాజీ జారడి నుంచి ధరాసనకు సాగించారు. మే 12 ఉదయంలో సత్యాగ్రహియులు త్వరగా లేచి ప్రార్థనలు చేసి వరుసలో నిలిచిపోయి ధరాసన వైపు నడవడానికి సిద్ధపడిపోయారు. పార్టీ నడక మొదలు పెట్టగానే సూరత్ జిల్లా మేజిస్ట్రేట్, జిల్లా పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ నాలుగు వందల మంది రైఫిళ్ళు, లత్తీలుతో కూడిన పోలీసులతో కలిసి వారి ఎదుట నిలిచారు. అబ్బాస్ త్యాజీ, ఇతర సత్యాగ్రహులను అరెస్టు చేసి బస్సుల్లో చొప్పించి జలాల్పూర్‌కు తీసుకెళ్లారు.

ఇప్పుడు ధరాసన యుద్ధాన్ని నడిపించే బాధ్యత సరోజిని నాయుడు మీద పడింది. ఆమె అలహాబాద్‌లో కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ సమావేశంలో ఉన్నప్పుడు అబ్బాస్ త్యాజీ అరెస్ట్ అయినదని తెలుసుకుంది. వెంటనే ఆమె బొంబాయి నుంచి ఉత్తరాన 250 కిలోమీటర్లపై ఉన్న ధరాసనకు పరుగుతో వెళ్లింది.

దండిలో గాంధీజీతో కలిసి సరోజినీ నాయుడు

ఆమె ఇలా చెప్పింది: "నేను విజయానికో మరణానికో వెళ్తాను. సత్యాగ్రహీయులు ఉప్పు డిపో వద్ద సైన్య గార్డ్‌ను దాటే ప్రయత్నం చేసినప్పుడు నేనే ముందడుగు వేస్తాను. నేను పట్టకారుతో ముళ్ళతీగను కత్తిరించి నా చేత్తోనే ఉప్పు పట్టిస్తాను.. నేను ఒక మహిళను, కానీ మగాడిలాగా కాదు-దేశస్వాతంత్ర్య కార్యక్రమంలో పురుషుల్లాగే బాగా పాల్గొంటాను. మహాత్మా, జనానికి నమ్మకంగా అందిన ఈ బాధ్యతను నేను గర్వంగా వహిస్తున్నా; ఈ స్వర్గీయ ఆవకాశాన్ని అమలు చేయడంలో హెచ్చరిక / మరణం నాకు భయంకరంగా ఉండవని నాకు తెలుసు."

మే 15 ఉదయంపూట, సరోజిని నాయుడు, యాభై స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలతో కలిసి, ఖాదీ దుస్తులు పైన ధరిస్తూ, ముళ్ళతీగలు కత్తరించేందుకు పట్టకారతో ఆయా నిల్వల దిశగా ప్రస్థానం అయ్యారు. అరగంటకే తర్వాత వారిని ఒక పోలీస్ బలగం ఆపింది. సూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ పోలీస్ సరోజిని నాయుడు మరింత ముందుకు వెళ్లరని చెప్పాడు; ఆమె సమాధానంగా, "అలాగే ఉంటాను. నేను వెనక్కి పోవడం లేదు," అన్నది.

సూపరింటెండెంట్ ఆఫీసర్ అంటున్నారు, "మీరున్నంతకాలం మేము ఇక్కడే ఉండి సత్యాగ్రహం ప్రకటిస్తాం."

రెండు పక్షాలూ ఎదురుగా కూర్చుని ఉన్నారు. సరోజిని నాయుడు సమీపంలో ఉన్న ఒక ఇంటి నుంచి ఒక కుర్చీ తీసుకొని కూర్చొని లేఖలు రాస్తూ తర్వాత నూలు తీస్తున్నారు. పైన సూర్యుడు తీవ్రముగా కిరణాలందిస్తుండడంతో బాగా వేడి ఉండగా కూడా స్వచ్ఛందులు రహదారిలో ఎండనుంచి ఆశ్రయం తీసుకోకుండా కూర్చుని ఉన్నారు.

28 గంటల ఈ శాంతియుత పద్ధతి ప్రతిస్పందన తర్వాత, పోలీసులు సరోజిని నాయుడ్ని అరెస్ట్ చేయడానికి ముప్పు చెలాయించారు. ఆమె మరింత బృందాలను నిల్వ దిశగా నడిపించేందుకు స్వచ్ఛందుల శిబిరానికి వెళ్ళిపోయారు. తరువాతి వారిని పోలీసులు తీసుకెళ్లారు.

ఇంకోసారిగా మరిన్ని స్వచ్ఛందులు వారి స్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నారు, వారు తీసుకెళ్లబడ్డ ప్రతిసారీ వారిని స్థానంలో భర్తీ చేయడానికి మరి కొందరు వ్యక్తులు ఉండేవారు. స్వచ్ఛందులు వారి మోకాళ్లపై కూర్చుని, చుట్టూ ఉంచిన బార్బ్డ్ వైర్ వద్దకు పరిగెత్తి వెళ్లే అవకాశానికి ఎదురు చూస్తూ ఉండేవారు. ప్రతిసారి వారు చేరాలని ప్రయత్నించినా పోలీసులు వారిని అడ్డుకున్నారు. ఈ “ఆట” నాలుగు రోజుల పాటు కొనసాగిన సమయంలో, రహదారినుంచి రెండురైళ్ళు ఇతరుల్ని తీసుకెళ్లి దగ్గరిలోని తాత్కాలిక జైలులో ఉంచారు.

మే 20న స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలకు హింసను మినహాయించి ఏ మార్గాన్నైనా ఉపయోగించి కంచె తీగల గోడను దాటి ఉప్పు గుంటలను స్వాధీనం చేసుకోవాలని ఆదేశాలు జారీచేయబడ్డాయి. వారు తమ లక్ష్యాన్ని సాధించకుండానే తిరిగి రాకూడదని చెప్పబడింది. ఆ రోజు 150 మందికిపైగా స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు అరెస్టు చేయబడ్డారు, కానీ తరువాత వారిని విడుదల చేశారు.

తరువాతి రోజు తెల్లవారుజామున, చంద్రకాంతిలో ప్రార్థనలు జరిగాయి. ఆ తర్వాత సరోజిని నాయుడు స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలను ఉత్సాహపరుస్తూ ధారాసణా ఉప్పు కర్మాగారంపై దాడి చేయమని పిలుపునిచ్చింది. ఆమె అన్నారు:

"భారతదేశ గౌరవం మీ చేతుల్లో ఉంది. ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ మీరు హింసకు పాల్పడకూడదు. మిమ్మల్ని కొడతారు, కానీ మీరు ప్రతిఘటించకూడదు. దెబ్బలను తిప్పికొట్టడానికి కూడా మీరు చేయి ఎత్తకూడదు. గాంధీజీ శరీరం జైలులో ఉన్నా, ఆయన ఆత్మ మీతో ఉంది."

స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు "గాంధీజీకి జై!" అని నినదించారు. వారు వరుసలుగా ఏర్పడి, తమ నాయకులు తాళ్లు, తీగ కోయు పరికరాలు పట్టుకొని, డిపో వైపు కదిలారు.

ముళ్లతీగల కంచె వెనుక మెరిసే ఉప్పు గుట్టలు కనిపించాయి. వాటిని నలుగురు వందలమంది పోలీసులు కాపలా కాశారు, వారికి కొంతమంది బ్రిటిష్ అధికారులు మార్గనిర్దేశం చేస్తున్నారు.

గాంధీజీ రెండవ కుమారుడు మణిలాల్ గాంధీ యాత్రికుల ముందు వరుసలో ఉన్నాడు. వారు ముళ్లతీగల కంచెకు చేరుకునే సమయానికి "ఇంకిలాబ్ జిందాబాద్! ఇంకిలాబ్ జిందాబాద్!" అని నినదించడం ప్రారంభించారు.

ఉదయం 6.30 గంటలకు వారి బృందం డిపోను చేరుకుంది. కంచె స్తంభాల చుట్టూ తాళ్లు వేయడానికి నాయకులు ప్రయత్నించగానే, పోలీసులు ఉక్కు తలల లాఠీలతో వారిపై దాడి చేశారు.

పోలీసులు దారుణంగా కొడుతున్నప్పటికీ ఒక్క యాత్రికుడు కూడా తనను రక్షించుకోవడానికి చేయి ఎత్తలేదు. రెండు మూడు నిమిషాల్లో నేలపై పడిపోయిన స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలతో ప్రదేశం నిండిపోయింది. వారి తలలు, భుజాలు విరిగి, రక్తపు మరకలతో వారి తెల్లని బట్టలు ఎర్రబడ్డాయి. కానీ వెనుక ఉన్న వారు కూడా ముందుకు కదిలి అదే దెబ్బలు తిన్నారు.

మొదటి వరుసలో ఉన్న ప్రతి ఒక్కరూ పడిపోయిన తర్వాత, కాయగాయాలు పొందిన వారిని స్ట్రెచర్‌దారులు తీసుకుని పక్కన ఉన్న గుడిసెలోకి తీసుకెళ్లారు.

తర్వాత మరొక వరుస ఏర్పడి మళ్లీ కంచె వైపు నడిచింది. వారిపైనా అదే దాడి జరిగింది. ఎలాంటి పోరాటం / ప్రతిఘటన లేదు - వారు కేవలం ముందుకు నడిచి పడిపోయారు.

పోరాటం చేయని వ్యక్తులపై ఇంత క్రూరమైన దాడి చూడగానే చుట్టూ ఉన్న ప్రజల్లో ఆగ్రహం చెలరేగింది. నాయకులు వారికి గాంధీజీ ఇచ్చిన ఆదేశాలను గుర్తుచేసి, ప్రశాంతంగా ఉండమని అర్థం చేసుకున్నారు. బ్రిటిష్ పోలీసు అధికారి కూడా ప్రజల కోపాన్ని గమనించి, 25మంది తుపాకీదారులను ఎత్తైన ప్రదేశంలో ఉంచి, జనసమూహం హింసాత్మకంగా మారితే కాల్చమని ఆదేశించాడు.

తదుపరి స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు వ్యూహం మార్చుకున్నారు. 25మంది చొప్పున గుంపులుగా వారు కంచె సమీపంలో కూర్చున్నారు. కంచె దాటే ప్రయత్నం చేయలేదు. అయినప్పటికీ పోలీసులు వారిపై దాడి చేశారు. రక్తస్రావమవుతున్న శరీరాలు నేలపై పడిపోయాయి. కానీ వెంటనే కొత్త గుంపులు ముందుకు వచ్చి, తామూ కొట్టించుకున్నారు.

తర్వాత పోలీసులు స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలను లాగడం ప్రారంభించారు. కొందరిని చేతులు / కాళ్లతో పట్టుకొని ఈడ్చుకుంటూ వెళ్ళారు. కొందరిని దగ్గరలోని నీటి కాలువలోకి విసిరేశారు.

గంటల తరబడి స్ట్రెచర్ దారులు రక్తస్రావమవుతున్న గాయపడిన వారిని మోసుకుని తాత్కాలిక ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్లి వరుసగా ఉంచుతున్నారు. అక్కడ ఉన్న కొద్దిమంది వైద్యులు అంతమంది గాయపడిన వారిని చూసుకోవడంలో విఫలమయ్యారు.

చివరికి ఒక బ్రిటిష్ అధికారి సరోజిని నాయుడు వద్దకు వచ్చి, ఆమె భుజంపై చేతి ఉంచి, "మీరు అరెస్టులో ఉన్నారు" అని చెప్పాడు.

అందుకు ఆమె, “నేను మీతో వస్తాను, కానీ నన్ను తాకకండి” అని సమాధానమిచ్చింది. ఆమె ఆ అధికారిని అనుసరించి ముళ్లతీగల కంచెతో చేసిన జైలు ప్రాంగణంలోకి వెళ్తుండగా, ప్రజలు హర్షధ్వానాలు చేశారు. కొద్దిసేపటికి మణిలాల్ గాంధీని కూడా అరెస్టు చేశారు.

తర్వాత స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు రెండు రోజులపాటు చర్యలను నిలిపి వేయాలని నిర్ణయించారు, తద్వారా మరి కొందరు సత్యాగ్రహులు చేరగలరని భావించారు. కానీ పోలీసులు, సైనికులు ధారాసణాకు వెళ్లే ప్రధాన రహదారిని మూసివేసి, కొత్త స్వచ్ఛంద కార్యకర్తలు చేరకుండా అడ్డుకున్నారు.

బలగాలను చేరనీయకపోయినా, సత్యాగ్రహులు జూన్ 6 వరకు ఉప్పు కర్మాగారంలోకి ప్రవేశించేందుకు ప్రయత్నం కొనసాగించారు.

ధారాసణాలో జరిగిన సంఘటనపై యంగ్ ఇండియా ఇలా రాసింది:

“ఇదే భారత ప్రభుత్వమా? దాని పళ్లన్నీ, గోర్లు అన్నీ రక్తంతో తడిసిపోయాయి. నిరపరాధులు, ఆయుధాలు లేని పౌరులపై ఇది లాఠీలతో దాడి. సత్యాగ్రహులు ఉప్పు గుట్టల నుంచి ఉప్పు తెచ్చుకోవడంలో విజయవంతం కాలేకపోయారు. వారిని కొట్టారు, గాయపరిచారు, అవమానించారు. కొంతమంది పోలీసుల ఉన్మాద లాఠీ దాడుల ముందు వెనుదిరిగినందున, వారికి కొంత పరాజయం ఎదురైంది.

“కానీ ఆ దెబ్బలను వారు ఆనందంగా భరించారు. వారు ప్రపంచానికి చూపించారు - ఈ ప్రభుత్వం ప్రజల ప్రేమ, అంగీకారాలపై నిలబడలేదని, వారి ఇష్టానికి వ్యతిరేకంగా భౌతిక బలంతో వారిని అదుపులో ఉంచి పాలిస్తోందని.

“ప్రజలు తగినంత బలంగా, ధైర్యంగా ఉండి, ఈ ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టేందుకు అన్ని బాధలనూ భరించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నంత వరకు మాత్రమే, వీరు భారతదేశాన్ని పాలించగలరు. సత్యాగ్రహులు ఓడిపోయారని ఎవరు అంటారు?. వారి త్యాగాలు పాలకుల హృదయాల్లో మార్పు తీసుకురావాలని మేము ఆశిస్తున్నాము.”

ఈ ఉద్యమం తుదిలక్ష్యం కేవలం ఉప్పు స్వాధీనం చేసుకోవడం కాదు - బ్రిటిష్ పాలన ఆధారపడి ఉన్న హింసను ప్రపంచానికి బహిర్గతం చేయడం, ప్రభుత్వంపై నైతిక ఒత్తిడి తీసుకురావడం.

గాంధీజీ ఆశించినట్టుగానే, ప్రభుత్వ హింసాత్మక చర్యలు ప్రజలను భయపెట్టక, వారి సత్యాగ్రహాన్ని మరింత బలపరిచాయి. దేశమంతటా ప్రజలు ఉప్పు తయారు చేయడం / ప్రభుత్వ ఉప్పు కర్మాగారాలపై దాడి చేయడం ప్రారంభించారు. ముంబై సమీపంలోని వడాలా ఉప్పు డిపో వైపు దాదాపు పదిహేనువేలమంది ప్రదర్శనకారులు బయలుదేరారు. వారిలో అనేకమందిని లాఠీలతో కొట్టి గాయపరిచారు.

విదేశీ వస్త్రాల బహిష్కరణ బ్రిటన్ వస్త్ర పరిశ్రమపై తీవ్రమైన ప్రభావం చూపింది. భారతదేశంలో దాదాపు ఎటువంటి వస్త్రం అమ్ముడుపోలేదు. ఫలితంగా లాంకాషైర్‌లోని అనేక కర్మాగారాలు మూతపడ్డాయి.

పన్ను చెల్లించకూడదనే ఉద్యమం కూడా విస్తరించింది, ముఖ్యంగా గుజరాత్‌లో. బర్దోలి, బోర్సాద్, కంబుసార్ తాలూకాల్లో రైతులు భూమి పన్ను చెల్లించేందుకు నిరాకరించినందుకు తీవ్రమైన అణచివేతను ఎదుర్కొన్నారు. వారి ఆస్తులను చాలా తక్కువ ధరలకు వేలం వేశారు. ఒకచోట రూ. 3,000 విలువైన ఆస్తిని కేవలం రూ. 15కే అమ్మేశారు. అణచివేతను ఇక భరించలేకపోయి, దాదాపు ఎనభై వేలమంది ప్రజలు గుజరాత్‌ను విడిచి బరోడా రాష్ట్రానికి వలస వెళ్లారు.

ఒక నివేదికలో ఇలా వ్రాయబడింది:

“తాళాలు వేసిన ఇళ్ల వరుసల మధ్యన నడుస్తుంటే, కిటికీ సందుల మధ్యన ఖాళీ గదులు మాత్రమే కనిపించాయి. వీధులు నిశ్శబ్దమైన సూర్యకాంతి సరస్సుల్లా కనిపించాయి.”

అశాంతి దేశమంతటా వ్యాపించింది. దాదాపు ఒక లక్ష మంది సత్యాగ్రహులు, అందులో పదిహేడు వేల మంది మహిళలు కూడా, జైల్లో ఉన్నారు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఇప్పుడు విద్యార్థులకు పాఠశాలలు, కళాశాలలు బహిష్కరించి, జాతీయ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాల్గొనమని పిలుపునిచ్చింది. పండిట్ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ ప్రజలను రాబోయే జనగణన కార్యక్రమాలను బహిష్కరించమని పిలిచారు.

ప్రభుత్వ పరిపాలన దాదాపుగా స్థంభించిపోయింది. గాంధీజీ "ఒక చిటికెడు ఉప్పుతో ప్రభుత్వం కూలదోస్తానన్న పిచ్చి యోజన" అని ఎగతాళి చేసిన వైస్రాయ్, ఇప్పుడు పరిస్థితిపై తన నియంత్రణ కోల్పోయాడు. ఆ "ఒక చిటికెడు ఉప్పు" రైళ్ల కొద్ది డైనమైట్ కంటే శక్తివంతమని నిరూపితమైంది!

అధ్యాయం – 11

ఇప్పుడు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం చర్చలు జరపడానికి సిద్ధంగా ఉంది. అది ఒక “రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్”ను పిలిచింది, ఇది 1930 నవంబర్ 12న లండన్‌లో ప్రారంభమైంది. కానీ మహాత్మా గాంధీ, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ నాయకులు అందులో పాల్గొనకపోవడంతో, ఆ సమావేశం ప్రయోజనరహితంగా మారింది. దీనిని ప్రభుత్వం గ్రహించింది, దాంతో బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి రామ్సే మాక్‌డొనాల్డ్ రెండవ రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్‌లో కాంగ్రెస్ ప్రతినిధులు పాల్గొంటారని ఆశాభావం వ్యక్తం చేశాడు.

1931 జనవరి 26న-రెండవ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం సందర్భంగా-గాంధీజీ, పండిట్ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, మోతీలాల్ నెహ్రూ, మరో ఇరవైమందికిపైగా కాంగ్రెస్ నాయకులు జైలు నుండి విడుదలయ్యారు. గాంధీజీ వెంటనే వైస్రాయ్‌కి ఒక లేఖ రాసి, తనతో భేటీ కావాలని కోరారు.

లార్డ్ ఇర్విన్ వెంటనే అంగీకరించాడు. గాంధీజీ, ఆయన 1931 ఫిబ్రవరి 17న కలుసుకున్నారు. ఈ సమావేశం పాలకుడు – పౌరుడు మధ్య కాకుండా, రెండు దేశాల ప్రతినిధుల మధ్య సమానంగా జరిగింది. గాంధీజీ వైస్రాయ్ భవనపు మెట్లు ఎక్కిన ఆ క్షణం చారిత్రాత్మకమైంది. ఖద్దరు వస్త్రంలో ఉన్న ఆయన సన్నని శరీరం చుట్టూ ఉన్న సామ్రాజ్య వైభవాన్ని వెక్కిరించింది. వైస్రాయ్ జీవనశైలి అంత విలాసవంతంగా ఉండేది, ఒకసారి భారతదేశానికి వచ్చిన వేల్స్ యువరాజు “ఒక రాజు ఎలా జీవించాలో నాకు భారత వైస్రాయ్‌ను చూసే వరకు తెలియలేదు” అని అన్నాడు.

గాంధీజీ, లార్డ్ ఇర్విన్ మధ్య స్పష్టమైన వ్యత్యాసం ఉన్నప్పటికీ, చర్చలు స్నేహపూర్వకంగా, సదుద్దేశంతో సాగాయి. ఇది మళ్లీ గాంధీజీ సత్యాగ్రహ ఆయుధం ఎంత ప్రభావవంతమో చూపించింది-అది శత్రువును ద్వేషించదు, గాయపరచదు; ప్రేమతో, అహింసతో అతని మనసును మార్చడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

ఒక రాత్రి, గాంధీజీ వైస్రాయ్ భవనంలో సమావేశం ముగిసిన తర్వాత తాను నడిచి తన నివాసానికి వెళ్ళాలని పట్టుబట్టారు. అది ఎనిమిది కిలోమీటర్ల దూరం. వైస్రాయ్ అన్నారు: "శుభ రాత్రి, మిస్టర్ గాంధీ, నా ప్రార్థనలు మీతో ఉంటాయి."

మరోసారి, గాంధీజీ బయలుదేరేటప్పుడు తన శాలువా మర్చిపోయారు. లార్డ్ ఇర్విన్ దానిని ఆయనకు ఇస్తూ, "గాంధీ, మీరు ధరించినది అంత తక్కువగా ఉంది, దానిని వెనక్కి వదిలేసుకునేంత అవకాశం మీకు లేదు" అని చమత్కరించాడు.

ఒక సమావేశంలో లార్డ్ ఇర్విన్, "మీకు టీ కావాలా?" అని అడిగాడు. గాంధీజీ ఆయనకు ధన్యవాదాలు తెలుపుతూ, తన శాలువా మడతలోంచి ఒక చిన్న కాగితపు సంచిని తీసి, సరదాగా అన్నారు:

"ఈ ఉప్పును నా టీ లో వేస్తాను, మనకు ప్రసిద్ధి పొందిన బోస్టన్ టీ పార్టీని గుర్తు చేయడానికి."

ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు.

తర్వాత గాంధీ-ఇర్విన్ ఒప్పందం/ఢిల్లీ ఒప్పందం పేరుతో చరిత్రలో నిలిచిపోయే ఒక అంగీకారం కుదిరింది. దాని ప్రకారం పౌర నిరసన ఉద్యమాన్ని తాత్కాలికంగా నిలిపివేయడం, ఖైదీలను విడుదల చేయడం, తీర ప్రాంతంలో ఉప్పు తయారీకి అనుమతి ఇవ్వడం నిర్ణయించబడింది. అలాగే భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ లండన్‌లో జరిగే రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్‌లో పాల్గొనాలని కూడా అంగీకరించారు.

ఆ ఒప్పందంలో "స్వాతంత్ర్యం"/"డొమినియన్ హోదా" గురించి ఎక్కడా ప్రస్తావించలేదు. అయినప్పటికీ గాంధీజీ సంతృప్తి చెందారు, ఎందుకంటే ఈ ఒప్పందం రెండు దేశాల మధ్య కొత్త సంబంధానికి పునాది వేసింది.

ఈ ఇద్దరు నాయకులు కుదుర్చుకున్న ఆ ఒప్పందం ద్వారా భారతదేశం, బ్రిటన్ మధ్య సామాన్యత సూత్రాత్మకంగా స్థాపించబడింది.

ఒప్పందంపై సంతకం చేసిన తర్వాత గాంధీజీ భారతీయ, విదేశీ పాత్రికేయులతో మాట్లాడారు. ఆయన వైస్రాయ్‌ను ప్రశంసిస్తూ అన్నారు -

"నేను ఆయనకు అసహనం కలిగించే అనేక కారణాలు ఇచ్చి ఉండవచ్చు అని నాకు తెలుసు. కానీ ఆయన ఎప్పుడైనా అసహనానికి లోనయ్యారో, ఆవేశానికి గురయ్యారో నాకు గుర్తు లేదు."

గాంధీజీ ఇంకా అన్నారు -

"స్వరాజ్యం ఇంకా సాధించలేదు, కానీ స్వరాజ్యం వైపు వెళ్లే ద్వారం మాత్రం తెరవబడింది" అని ఆయన వివరించారు

"మా లక్ష్యం సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం. దానికంటే తక్కువతో భారత్ తృప్తి చెందదు. భారత్ ఎలాంటి అశక్త శిశువూ కాదు, దానికి పాలన, సహాయం/ఆధారం అవసరం లేదు."

తన ప్రసంగాలు, వ్యాసాలలో గాంధీజీ హిందువులు, ముస్లింల మధ్య ఐక్యత అవసరాన్ని విశదం చేశారు. ఆయన ఒప్పందంలోని నిబంధనలను కచ్చితంగా పాటించాలి, విదేశీ వస్త్రాల బహిష్కరణ, మద్యపు దుకాణాల వద్ద అహింసాత్మక పికెటింగ్ వంటి నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలలో ఉత్సాహంగా పాల్గొనాలని పిలుపునిచ్చారు.

ఒప్పంద నిబంధనలను అంగీకరించిన కారణాన్ని గాంధీజీ ఇలా వివరించారు -

"ఒక సత్యాగ్రహి ఎప్పుడూ భయంతో వెనక్కి తగ్గడు. అలాగే ఆయన ప్రత్యర్థిని అవమానపరచడం గురించి ఆలోచించడు. ఆయన న్యాయ మార్గం నుండి తొలగకూడదు, అసాధ్యమైన నిబంధనలను విధించకూడదు. ఆయన తన కోరికలను అత్యధికంగా పెట్టకూడదు, అత్యల్పంగా కూడా కాదు. ప్రస్తుత ఒప్పందం ఈ అన్ని ప్రమాణాలను తీరుస్తుందని నేను భావిస్తున్నాను."

"మేము స్వాతంత్ర్యానికి తక్కువ దానిని అడగబోవడం లేదు. దాన్ని సాధిస్తామో లేదో వేరే విషయం."

భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ గాంధీజీని లండన్‌లో జరిగే రెండవ రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్‌కు ప్రతినిధిగా ఎన్నుకుంది.

గాంధీజీ 1931 ఆగస్టు 29న ఎస్.ఎస్. రాజ్‌పుతానా నౌకలో లండన్‌కి బయలుదేరారు. బయలుదేరే ముందు ఆయన హెచ్చరించారు.

"నేను ఖాళీ చేతులతో తిరిగి వచ్చే అవకాశం చాలా ఉందని చెప్పాలి. ప్రపంచంలో ఎంత మంచి ఉద్దేశ్యాలు ఉన్నా, ఏనుగు చీమలా ఆలోచించలేనట్లే, ఇంగ్లీషు మనిషి కూడా భారతీయుడి దృక్పథంలో ఆలోచించలేడు."

అధ్యాయం – 12

గాంధీజీ ఒంటరిగా ఇంగ్లాండ్‌కి ప్రయాణించలేదు. ఆయనతో పాటు పండిట్ మదన్ మోహన్ మాలవీయ, సరోజిని నాయుడు, ఆయన చిన్న కుమారుడు దేవదాస్ గాంధీ, ఆయన బ్రిటిష్ శిష్యురాలు మేడలైన్ స్లేడ్ (ఆమె సబర్మతి ఆశ్రమంలో చేరిన తర్వాత "మీరాబెన్" అని పేరు మార్చుకుంది), ఇంకా ఆయన కార్యదర్శి కూడా ఉన్నారు.

ఎప్పటిలాగే గాంధీజీ సాధారణ జీవితం గడపాలనుకున్నారు. ఆయన ఆదేశాల ప్రకారం, తాను, తన బృందం కనిష్ట తరగతిలో-డెక్ ప్రయాణికులుగా-ప్రయాణించాలి. అయితే తన సహచరులు ఎంతో సామాను తీసుకొచ్చారని గమనించిన గాంధీజీ, బాంబే తర్వాత మొదటి నిలయమైన ఎడెన్ వద్ద, ఏడు ట్రంకులు, సూట్‌కేసులు వెనక్కి పంపాలని పట్టుబట్టారు.

గాంధీజీకి మేకపాలు ఆహారంలో ముఖ్యమైన భాగం కాబట్టి, ఆయన అనుచరులు ఆయన మేకను కూడా నౌకలో తీసుకువచ్చారు. ప్రయాణమంతా గాంధీజీ నౌక డెక్కుపైనే చరఖా తిప్పుతూ, రాస్తూ, ప్రార్థిస్తూ, ఇతర ప్రయాణికులతో మాట్లాడుతూ, వారి పిల్లలతో ఆడుతూ గడిపేవారు.

గాంధీజీ సెప్టెంబర్ 12, 1931న లండన్ చేరుకున్నారు. ఖద్దరు వస్త్రం ధరించి, వెదురు కర్రపై ఆధారపడి, తన శిష్యులు, మేకతో కలసి నౌక దిగిన ఆయనను చూసి బ్రిటిష్ ప్రజలు ఆశ్చర్యపోయారు. ఇంకా ఎక్కువగా ఆశ్చర్యపోయింది ఏమంటే-ఇంత సాదాసీదా మనిషి తమ ప్రధానమంత్రితో చర్చల కోసం వచ్చాడన్న విషయం.

పత్రికలు "భారతదేశ మిక్కీ మౌస్" అని పిలుస్తూ ఆయన చిత్రాలు, కార్టూన్లతో నిండిపోయాయి. పాత్రికేయులు ఆయన వెళ్ళిన ప్రతి చోట అనుసరించారు. ఇంతవరకు వారు ఎప్పుడూ ఇలాంటి నాయకుడిని చూడలేదు-రాష్ట్ర అధికారంతో గొప్పవాడైనవాడు కాదు, కానీ ప్రజల ప్రేమతో మహానాయకుడైనవాడు. ఆయనకు ఎటువంటి అధికార పదవీ లేదు, అయినప్పటికీ ప్రజలు ఆయన కోసం స్వచ్ఛందంగా, దాదాపు అంధంగా జైలుకి వెళ్ళారు. బాధలు, మరణమూ వారిని ఆపలేకపోయాయి.

గాంధీజీ 1926లో భారతదేశానికి వచ్చిన మిస్ మురియెల్ లెస్టర్ ఆహ్వానం మేరకు ఆమె అతిథిగా కింగ్స్‌లీ హాల్లో-లండన్ తూర్పు భాగంలోని పేదల ప్రాంతంలో నివసించారు.

ఆ ప్రదేశం నగర కేంద్రం, రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ జరగబోయే సెయింట్ జేమ్స్ ప్యాలస్ నుండి ఎనిమిది కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది. ఆయన మిత్రులు, "హోటల్‌లో ఉంటే మీకు ఎక్కువ విశ్రాంతి, పని సమయం దొరుకుతుంది" అని సూచించారు. కానీ గాంధీజీ, తన సౌకర్యం కోసం అంత డబ్బు ఖర్చు చేయడాన్ని నిరాకరించారు. ఆయన తన బ్రిటిష్ మిత్రులు / ధనవంతులైన భారతీయుల పెద్ద ఇళ్లలో నివసించడానికీ ఒప్పుకోలేదు.

ఆయన అన్నారు - "నేను నా వారితో, అంటే పేదల మధ్య ఉండడం ఇష్టం."

అయితే, ఆయన అంగీకరించిన ఒకే విషయం ఏమిటంటే-లండన్‌లోని 88, నైట్స్‌బ్రిడ్జ్ వద్ద ఒక చిన్న కార్యాలయం ఉండటం. తద్వారా ఆయనను కలవాలనుకునే వారు / ఇంటర్వ్యూ చేయాలనుకునే వారు తూర్పు చివరి మురికి వాడ (స్లమ్) ప్రాంతాల వరకు రావలసిన అవసరం ఉండదు.

ప్రతి ఉదయం గాంధీజీ స్లమ్ వీధులలో నడుస్తూ ప్రజలతో కలుసుకునేవారు. పురుషులు, మహిళలు ఆయనకు నమస్కరించి చిరునవ్వులు చిందించేవారు. ఆయన వారితో మాట్లాడి, కొందరి ఇళ్లలోకి వెళ్లి సందర్శించేవారు. పిల్లలు ఆయన చుట్టూ గుంపులుగా చేరేవారు. ఒక చిన్న పిల్ల అడిగింది - "హే గాంధీ, మీ ప్యాంట్లు ఎక్కడ?" గాంధీజీ నవ్వేశారు, పిల్లలూ నవ్వారు!

తరువాత బ్రిటన్ మాజీ ప్రధానమంత్రి లాయిడ్ జార్జ్ గాంధీజీని తన వ్యవసాయ క్షేత్రానికి ఆహ్వానించాడు.

హాస్యనటుడు చార్లీ చాప్లిన్ గాంధీజీని కలవాలని కోరుకున్నాడు. గాంధీజీ ఎప్పుడూ సినిమా చూడలేదు, నటులపట్ల కూడా ఆయనకు ఆసక్తి లేదు. కానీ చాప్లిన్ లండన్ తూర్పు ప్రాంతంలోని పేద కుటుంబంలో జన్మించాడని తెలుసుకున్న తర్వాత, ఆయనను కలవడానికి సంతోషంగా అంగీకరించాడు.

గాంధీజీని కలిసిన ఇతర ప్రముఖులలో జనరల్ స్మట్స్, మారియా మోంటెస్సోరి, జార్జ్ బెర్నార్డ్ షా ఉన్నారు. గాంధీజీ భారతదేశం విడిచిపెట్టే ముందు వైస్రాయ్‌గా లార్డ్ ఇర్విన్ స్థానంలో లార్డ్ విలింగ్డన్ నియమించబడ్డాడు. అయినప్పటికీ, లార్డ్ ఇర్విన్ కూడా గాంధీజీని లండన్‌లో కలిశాడు.

గాంధీజీ పాఠశాలలను, లండన్ విశ్వవిద్యాలయాన్ని, కేంబ్రిడ్జ్, ఆక్స్ఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయాలను సందర్శించాడు. ఆయన లాంకాషైర్‌లోని నూలు కార్మికులను కూడా కలిశాడు-వీరు భారతదేశంలో విదేశీ బట్టల బహిష్కరణ కారణంగా ఉపాధి కోల్పోయారు. గాంధీజీ వారిని బహిష్కరణ కారణాలను స్నేహపూర్వకంగా, నిశ్శబ్ద విశ్వాసంతో వివరించాడు. ఆయన మాటలలోని నిజాయితీ, దయ, నేరుగా మాట్లాడే స్వభావం కార్మికులను ఆకట్టుకుంది. వారు ఆయనను ఆత్మీయంగా ఆహ్వానించారు, ఇంకా “మేము మీ స్థితిలో ఉంటే మేమూ అదే చేసేవాళ్ళం” అని చెప్పారు. ఇది బ్రిటిష్ ప్రజల గొప్ప మనసుకు, వారి న్యాయభావానికి నిదర్శనం. తామే నష్టపోయినా, వారు ఇతరుల దృష్టికోణాన్ని అర్థం చేసుకున్నారు.

కింగ్ జార్జ్ బకింగ్హామ్ ప్యాలెస్‌లో జరగబోయే స్వాగత కార్యక్రమానికి గాంధీజీని ఆహ్వానించాలా వద్దా అని తొలుత సందేహపడ్డాడు. అప్పటి భారత వ్యవహారాల కార్యదర్శి సర్ సామ్యువెల్ హోర్ రాజుకు “గాంధీజీని తప్పించడం సాధ్యం కాదు” అని చెప్పాడు. రాజు కోపంగా అన్నాడు -

“ఏమిటి! నా అధికారులపై దాడులకు కారణమైన ఆ తిరుగుబాటు ఫకీర్‌ను ప్యాలెస్‌లోకి ఆహ్వానించాలా?”

సర్ హోర్ వినయంగా జవాబిచ్చాడు -

“క్షమించాలి మహారాజా, కానీ ఆయనను ఆహ్వానించకపోవడం మరింత తప్పు అవుతుంది.”

రాజు మళ్లీ అన్నాడు -

“కానీ ఆయన సరైన బట్టలు లేకుండా, మోకాళ్లు బయట పెట్టుకుని ప్యాలెస్‌లోకి వస్తే ఎలా?”

సర్ హోర్ నవ్వుతూ చెప్పాడు -

"మహారాజా, చలిని ఆయనే అనుభవిస్తారు, మీరు కాదు. కాబట్టి ఆందోళన అవసరం లేదు."

అలా గాంధీజీకి ఆహ్వానం పంపబడింది. ఆయన తన ఖాది ధోతి, ఉంగరం చీర (షాల్)తో బకింగ్హామ్ ప్యాలెస్‌కి వెళ్లాడు. స్వాగతం చివర్లో రాజు అన్నాడు -

"గాంధీగారు, నా సామ్రాజ్యంపై దాడులు మళ్లీ జరగకూడదు అని గుర్తుంచుకోండి."

గాంధీజీ వినయంగా జవాబిచ్చాడు -

"మహారాజా, మీ అతిథ్యాన్ని స్వీకరించిన తరువాత మీ ప్యాలెస్‌లో రాజకీయ వాదనలు చేయడం తగినది కాదని నేను భావిస్తున్నాను."

తరువాత ఒక పాత్రికేయుడు అడిగాడు - "ప్యాలెస్‌లో చలిగా అనిపించలేదా?"

గాంధీజీ నవ్వుతూ జవాబిచ్చాడు -

"లేదు, మహారాజుకు ఇద్దరికీ సరిపడా బట్టలు ఉన్నాయి!"

రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ చర్చల కంటే, భారతదేశ హక్కు న్యాయమైనదని బ్రిటిష్ ప్రజలను నమ్మించడం పైన గాంధీజీ ఎక్కువ దృష్టి పెట్టారు. ఆయన ఒక సభలో చెప్పారు -

"నిజానికి నా పని కాన్ఫరెన్స్ వెలుపలే ఉంది. నాకు ఇదే అసలు రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్. ఇప్పుడు వేసిన ఈ విత్తనం బ్రిటిష్ మనసును మృదువుగా మార్చవచ్చు. మానవులను క్రూరులుగా మారకుండా నిలుపవచ్చు."

గాంధీజీ ఉపన్యాసాలు ఇచ్చారు, ప్రసంగాలు చేశారు, పత్రికా ప్రతినిధులతో మాట్లాడారు, పర్యటనలు చేశారు, అనేక లేఖలకు జవాబు ఇచ్చారు. ఈ సర్వం ఆయనను రోజుకు ఇరవై ఒక గంటలు బిజీగా ఉంచింది, ఆయనకు నిద్రకు కేవలం మూడు గంటలు మాత్రమే మిగిలేవి.

'రౌండ్ టేబుల్' సమావేశంలో గాంధీజీ

ఆయన లక్ష్యం ఒకటే-బ్రిటిష్ ప్రజలు, ప్రపంచం భారతదేశం స్వతంత్రంగా ఉండాల్సిన అవసరాన్ని గ్రహించాలి. ఇతర దేశాలకు ఉన్నట్లే భారతదేశానికీ స్వాతంత్ర్యం అవసరం.

ఈ కృషి ద్వారా గాంధీజీ అనేకమంది మిత్రులను, అనుకూలులను, భావానుకూలురను సంపాదించారు.

అమెరికా ప్రజలకు ఉద్దేశించిన ఒక రేడియో ప్రసంగంలో ఆయన అన్నారు-ప్రపంచ దృష్టి భారతదేశంపైనే కేంద్రీకృతమైందని, ఎందుకంటే "స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించడానికి మేము అనుసరిస్తున్న మార్గాలు విశిష్టమైనవి. ఇప్పటివరకు దేశాలు మృగాలవలె యుద్ధాలు చేశాయి. వారు తమ శత్రువులుగా భావించిన వారిపై ప్రతీకారం తీర్చుకున్నాయి. కానీ మేము భారతీయులు ఆ ప్రక్రియను తిరగబెట్టే ప్రయత్నం చేస్తున్నాము. నేను వ్యక్తిగతంగా భావిస్తున్నాను-అవసరమైతే శతాబ్దాల తరబడి వేచి ఉండటానికైనా సిద్ధమే, కానీ నా దేశానికి రక్తపాతం ద్వారా స్వాతంత్ర్యం తెచ్చుకోను. నా భావన ఏమిటంటే. ప్రపంచం రక్తపాతం వల్ల

విసిగిపోయింది. ప్రపంచం ఒక కొత్త మార్గం కోసం వెతుకుతోంది ఈ ప్రాచీన భారతదేశానికే ఆ మార్గాన్ని ప్రపంచానికి చూపించే ప్రత్యేక అవకాశం లభిస్తుందని నేను విశ్వసిస్తున్నాను.''

ఆయన తన ప్రసంగాన్ని ఈ మాటలతో ముగించారు -

"అప్పుడు నేను ఆకలితో అలమటిస్తున్న ఈ లక్షలాది ప్రజల తరఫున ప్రపంచ మనస్సాక్షికి విజ్ఞప్తి చేయకూడదా-తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని తిరిగి పొందడానికి ప్రాణాలర్పిస్తున్న ఈ ప్రజలను రక్షించమని?"

అయితే బ్రిటిష్ వారు భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా లేరు. వారి దృష్టిలో రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ ఉద్దేశ్యం ''భారతదేశానికి రాజ్యాంగ నిర్మాణం'' మాత్రమే.

నూట పన్నెండు మంది ప్రతినిధులలో, గాంధీజీ పక్షాన నిలబడి, స్థితి కొనసాగించాలని భావిస్తున్న శక్తులకి వ్యతిరేకంగా నిలిచిన వారు చాలా కొద్దిమందే ఉన్నారు.

ముస్లింలకు ప్రత్యేక ఎన్నికలు ఇచ్చారు. అదేవిధంగా, అణగారిన వర్గాలవారు కూడా ప్రత్యేక ఎన్నికల కోసం కోరుతున్నారు. ఈ చర్యలన్నీ సామంత, విభజన శక్తులను మరింత బలపరచాయి.

రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ విఫలమైంది. హిందువులు, ముస్లింల మధ్య ఉన్న అంతరాన్ని తగ్గించడంలో విఫలమైనందుకు, భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం నిరాకరించబడినందుకు గాంధీజీ నిరాశతో డిసెంబర్ 5న ఇంగ్లాండ్‌ను విడిచిపెట్టారు.

భారతదేశానికి తిరిగి ప్రయాణించే ముందు, ఆయన ఫ్రాన్స్, స్విట్జర్లాండ్, ఇటలీ దేశాల మీదుగా ప్రయాణించి, అనేకమంది ప్రముఖులను కలుసుకున్నారు. చివరగా ఇటలీలోని బ్రిండెసి నౌకాశ్రయం నుంచి భారత్‌కి ప్రయాణం ప్రారంభించారు.

అధ్యాయం – 13

గాంధీజీ డిసెంబర్ 28న ముంబై చేరుకున్నారు. ఆయనను ఆత్మీయంగా స్వాగతించడానికి భారీగా ప్రజలు చేరుకున్నారు. అయితే గాంధీజీ బాధతో అన్నారు.

“నేను ఖాళీ చేతులతో తిరిగి వచ్చాను, కానీ నా దేశ గౌరవాన్ని తగ్గించలేదు.”

లార్డ్ ఇర్విన్ స్థానంలో వచ్చిన లార్డ్ విల్లింగ్డన్, కొత్త బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం, భారతదేశం ఇటీవల సాధించిన స్వేచ్ఛాభావాన్ని నాశనం చేయాలని సంకల్పించింది. లార్డ్ విల్లింగ్డన్, ఇంతకుముందు ఇచ్చిన రాయితీలను రద్దు చేసి, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్‌పై కఠినమైన పరిమితులు విధించాడు.

గాంధీజీని స్వాగతించడానికి బాంబే వెళ్తున్న జవహర్‌లాల్ నెహ్రూను అరెస్ట్ చేశారు. ఉత్తర ప్రదేశ్, వాయువ్య సరిహద్దు ప్రావిన్స్, బెంగాల్ రాష్ట్రాల్లో ఉద్యమాన్ని అణచివేయడానికి అత్యవసర ఉత్తర్వులు జారీ చేశారు. అలాగే “ఆందోళనకారులుగా అనుమానించిన” వారిని విచారణ లేకుండా అరెస్ట్ చేసి నిర్బంధించడానికి ప్రభుత్వానికి అధికారం ఇచ్చారు. పత్రికలపై కూడా ఆంక్షలు విధించి, భవనాలు, ఆస్తులు, బ్యాంకు ఖాతాలను స్వాధీనం చేసుకునే అధికారం ప్రభుత్వం స్వయంగా తీసుకుంది.

బాంబేలో ప్రజలతో మాట్లాడుతూ గాంధీజీ వ్యంగ్యంగా అన్నారు -

“ఇవన్నీ మన క్రైస్తవ వైస్రాయ్ లార్డ్ విల్లింగ్డన్ ఇచ్చిన క్రిస్మస్ బహుమతులు.”

‘వెల్ఫేర్ ఆఫ్ ఇండియా లీగ్’లో మాట్లాడుతూ గాంధీజీ అన్నారు -

“ఇంగ్లాండ్, యూరప్‌లలో నా మూడు నెలల నివాసంలో నాకు తూర్పు తూర్పే, పడమర పడమరే అనే భావన కలిగించే ఒక్క అనుభవం కూడా ఎదురుకాలేదు. అందుకు విరుద్ధంగా, మానవ స్వభావం ఎక్కడ ఉన్నా ఒకటే అని నాకు మరింత స్పష్టమైంది. మీరు విశ్వాసంతో, ప్రేమతో ఇతరులను కలిస్తే, వారు పది రెట్లు విశ్వాసం, వెయ్యి రెట్లు ప్రేమతో మిమ్మల్ని ఆదరిస్తారు.”

అలాగే ఆయన వివరించారు-బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం తన పట్ల స్నేహపూర్వకంగా వ్యవహరించిందని, "మేము అత్యంత మంచి స్నేహితులుగా విడిపోయాము. కానీ ఇక్కడకు వచ్చాక పరిస్థితి పూర్తిగా భిన్నంగా కనిపిస్తోంది" అని అన్నారు.

గాంధీజీ వైస్రాయ్‌కు టెలిగ్రామ్ పంపించి, ఆ ఉత్తర్వులను, అరెస్టులను ఖండించి, వ్యక్తిగతంగా మాట్లాడేందుకు అవకాశం ఇవ్వమని సూచించారు. అయితే వైస్రాయ్ కార్యదర్శి సమాధానంగా-కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా వ్యవహరిస్తోందని, అందువల్ల ఆ ఉత్తర్వులు అవసరమయ్యాయని తెలిపాడు. లార్డ్ విల్లింగ్డన్ గాంధీజీని కలవడానికి నిరాకరించాడు.

1932 జనవరి 4న గాంధీజీని మళ్లీ అరెస్ట్ చేశారు-ఈసారి కూడా 1827 నాటి "నిబంధన XXV" కింద. మునుపటిలాగే, ఆయనను పూనేలోని యెరవాడ సెంట్రల్ జైలుకి తరలించారు.

కొద్ది రోజుల క్రితం ఆయన రాజు అతిథిగా బకింగ్‌హామ్ ప్యాలెస్‌లో ఉన్నారు. ఇప్పుడు ఆయన రాజు "అతిథిగా" యెరవాడ జైలులో ఉన్నారు. ప్రభుత్వం మళ్లీ అణచివేత విధానాన్ని ప్రారంభించింది. స్వాతంత్ర్యోద్యమంలోని ప్రముఖ నాయకులను అరెస్ట్ చేసి జైళ్లలో నిర్బంధించింది.

జే.బీ. కృపలానీ, ఘఫ్ఫార్ ఖాన్, జవహర్‌లాల్ నెహ్రూలతో కలిసి గాంధీజీ

జనవరిలో 14,800 మంది రాజకీయ కారణాల వల్ల జైలుకు పంపబడ్డారు. ఫిబ్రవరిలో ఆ సంఖ్య 17,800కు పెరిగింది.

ఉప్పు సత్యాగ్రహం, వేలాది మంది పురుషులు, మహిళలు చేసిన త్యాగాలన్నీ వృథా అయ్యాయా?

కాదు - గాంధీజీ ఉప్పు సత్యాగ్రహాన్ని ఎందుకు ప్రారంభించారో అర్థం చేసుకుంటే అలా అనిపించదు. ఆయన చెప్పారు - సివిల్ నిరసన ఉద్యమం లక్ష్యం ద్వంద్వమైనది. ఒకటి, ఉప్పు పన్నును రద్దు చేయడం; రెండవది, "ఉప్పు పన్ను అనే చుట్టు మొలిచిన వలస బంధాన్ని రద్దు చేయడం."

గాంధీజీ చెప్పిన అసలు ఉద్దేశం మరింత లోతైనది. ఆయన మాటల్లో -

"పౌర నిరసన దేశం తాను నిర్ణయించిన లక్ష్యం - స్వాతంత్ర్యం - సాధించడానికి కావలసిన శక్తిని సృష్టించుకునే పద్ధతి."

ఆ శక్తి భారత ప్రజల్లో ఇప్పటికే ఉద్భవించింది. భారతీయులు తమ శక్తిని తెలుసుకున్నారు, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం తన బలహీనతను గ్రహించింది.

బ్రిటన్ ఇంకా కొన్ని సంవత్సరాలు భారతదేశాన్ని పాలించినా, ఒక మహత్తరమైన మార్పు సంభవించింది. ఆ మార్పు కేవలం భారతదేశానికే కాకుండా బ్రిటన్‌కీ ప్రభావం చూపింది.

ఆ మార్పును రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ ఇలా వివరించారు -

"యూరప్ తన పూర్వ నైతిక ప్రతిష్ఠను ఆసియాలో పూర్తిగా కోల్పోయింది. యూరప్‌కు ఇది నిజంగా ఒక గొప్ప నైతిక పరాభవం. ఆసియా ఇంకా శారీరకంగా బలహీనంగానే ఉన్నా, తాను తనను రక్షించుకోలేనంత స్థితిలో ఉన్నా. ఇప్పుడు ఆమెకు యూరప్‌ను తక్కువగా చూడగల గౌరవస్థానం లభించింది; మునుపటి మాదిరిగా యూరప్‌ను ఎత్తుగా చూడడం ఇక లేదు."

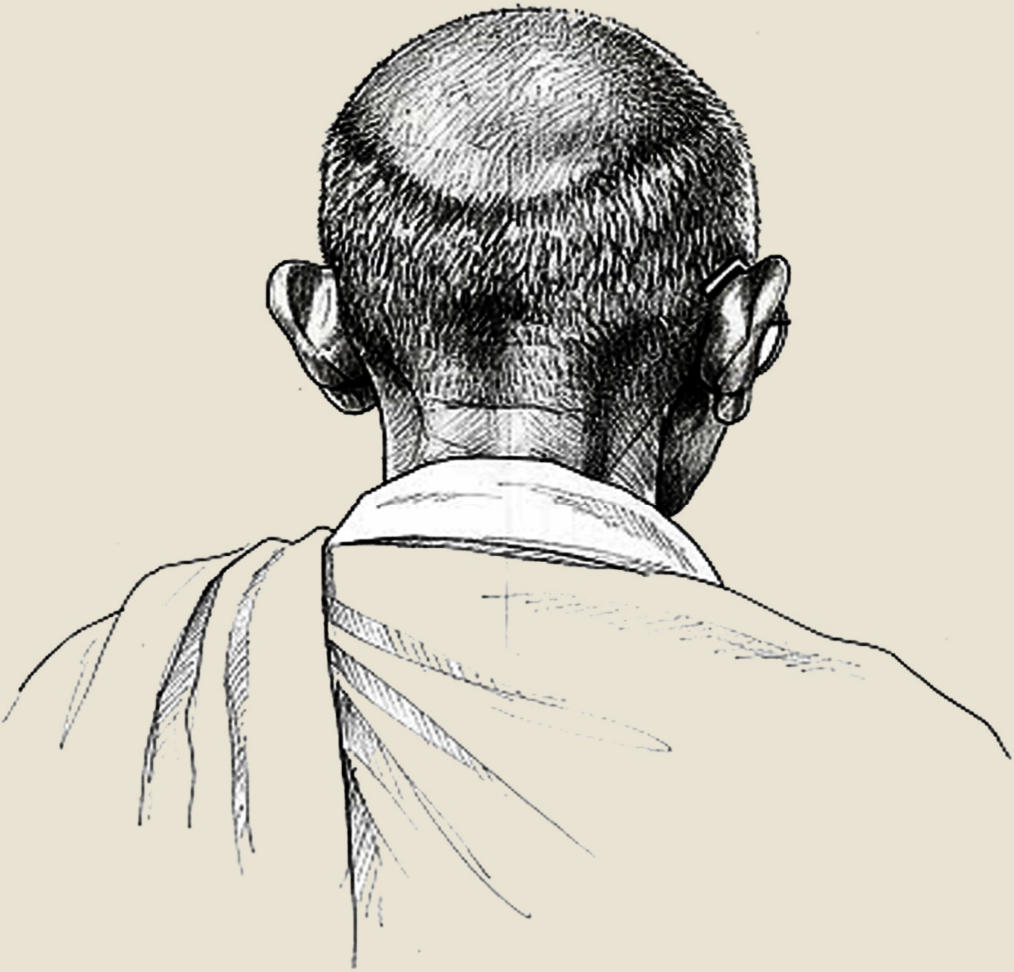
బ్రిటిష్ వలస పాలన మాత్రమే కాదు, యూరప్ మొత్తం వలసవాదానికి కూడా రోజులు లెక్కపెట్టబడ్డాయి.

గాంధీజీ ఉప్పు సత్యాగ్రహాన్ని ప్రారంభించిన పదిహేడు సంవత్సరాల తర్వాత - భారత్ స్వతంత్రం అయింది. అంతేకాక, ఆసియా, ఆఫ్రికా ఖండాల్లో యూరోపియన్ దేశాలు పాలిస్తున్న చాలా కాలనీలు కూడా కొద్ది కాలంలో స్వేచ్ఛను పొందాయి.

గాంధీజీ ప్రపంచానికి నిరూపించారు - ఆయుధరహిత ప్రజలకైనా, వారి ధ్యేయం న్యాయమైనదైతే వారు తమ పాలకులను ధైర్యం, దీక్షతో ఎదుర్కొనడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారంటే, అత్యంత శక్తివంతమైన దేశాలపై కూడా విజయం సాధించగలరని.

1930లో దండి తీరంలో నిలబడి 'చట్టాన్ని ఉల్లంఘించిన' వారు కేవలం భారత స్వాతంత్ర్యానికే కాదు - దానికంటే చాలా గొప్పదాన్ని సాధించారు.

Updated : 2025

https://peddisambasivarao.in/
https://books.peddisambasivarao.in/

peddissrgnt@gmail.com
94410 65414